

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Діагностика рівня економічної безпеки підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«Львівська Мрія», м. Київ

Студентки 2 курсу 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка та
безпека бізнесу»
заочної форми навчання

Нестеренко Валентини
Володимирівни

Науковий керівник –
докт. екон. наук, доцент

Богма Олена Сергіївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	6
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛЬВІВСЬКА МРІЯ»	15
2.1. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Львівська Мрія».....	15
2.2. Аналіз економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» за окремими функціональними складовими.....	21
2.3. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія»...	33
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ Й ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації економіки однією з найбільш актуальних стратегічних проблем, що постають перед вітчизняною економікою, є забезпечення економічної безпеки на мікро-, мезо- і макрорівнях.

Особливості ринкових умов господарювання, які характеризуються все більшим загостренням конкуренції, технологічними змінами від впливом НТП, мінливістю й непередбачуваністю економічної ситуації тощо зумовлюють необхідність системного захисту життєво-важливих економічних інтересів як України в цілому, так і основи вітчизняної економіки – підприємницького сектора – від впливу загроз зовнішнього та внутрішнього походження. Особливої гостроти проблемі забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях на сьогоднішній день надає фактор посилення кількості зовнішніх загроз та зростання рівню їх негативного впливу через вплив глобальної пандемії, що стосується як національної економіки в цілому, так і підприємств зокрема.

За таких умов для будь-якого суб'єкту господарювання постає нагальна необхідність розробки методів та інструментів діагностики рівня економічної безпеки, які ґрунтуються на останніх теоретико-методологічних дослідженнях в досліджуваній площині та, поряд із цим, враховують специфіку господарської діяльності конкретного підприємства.

Ступінь розроблення проблеми. Дослідженню питань теорії, методики та практики забезпечення економічної безпеки підприємства, ідентифікації загроз економічній безпеці, систематизації методів її діагностики та заходів її зміцнення присвячено численну кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців, з-поміж яких З.С. Варналій, О.М. Гребешкова, М.Г. Грещак, В.І. Кириленко, О.С. Коцюба, В.А. Кредісов, Е.М. Лібанова, Л.Я. Малюта, А.С. Марина, П.В. Мельник, Сухоруков, Л.Л. Тарангул, К.С. Фень та ін. Разом з тим, не всі аспекти економічної безпеки на рівні підприємств є достатньо вивченими

на сьогодні. Зокрема, існує необхідність пошуку більш ефективних інструментів діагностики рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств, особливо з урахуванням нових викликів та загроз.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є вивчення та узагальнення теоретико-методичних і практичних підходів до діагностики економічної безпеки підприємства для вдосконалення діагностичного інструментарію й підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Відповідно до встановленої мети було сформульовано та вирішено наступні *завдання*:

- дослідження теоретико-методичних засад діагностики рівня економічної безпеки підприємства;
- аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства;
- аналіз економічної безпеки підприємства за окремими функціональними складовими;
- інтегральна оцінка рівня економічної безпеки підприємства;
- обґрунтування пропозицій щодо удосконалення методів діагностики й підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес діагностики рівня економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні аспекти підвищення ефективності діагностики рівня економічної безпеки підприємства.

Емпіричною базою дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Львівська Мрія», яке зареєстровано за адресою: м. Київ, вул. Зоологічна, буд. 4/а, офіс 139. Основним видом діяльності підприємства за КВЕД є: 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель. Чистий дохід підприємства у 2020 році становив 39,6 тис. грн, обсяг чистого збитку –

2992,7 тис. грн, обсяг активів станом на 31.12.2020 року складає 31782,1 тис. грн, а обсяг власного капіталу (8144,5) тис. грн.

Методи дослідження. У роботі використані методи: наукової абстракції, аналізу і синтезу (для уточнення сутності економічної безпеки й діагностики економічної безпеки підприємства); групування (при формуванні системи показників аналізу економічної безпеки підприємства); фінансово-економічного та статистичного аналізу, табличний – в ході діагностики рівня економічної безпеки підприємства; системний підхід – при розробці рекомендацій щодо вдосконалення діагностики та підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Практичне значення дослідження. За результатами випускної кваліфікаційної роботи було розроблено систему рекомендацій для удосконалення діагностики та підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Інформаційною базою дослідження стали фахова література, матеріали наукових конференцій, монографій та періодичних видань, фінансова звітність підприємства, результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження була опублікована стаття «Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства» у збірнику «Економіка і фінанси підприємства : зб. наук. ст. студ. заочної форми навчання / відп. ред. Г. В. Блакита. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. Ч. 2. С. 243–248.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу викладено на 52 сторінках друкованого тексту, що включає 19 таблиць, 2 рисунки. Список використаних джерел включає 51 найменування, які займають 6 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Нестабільність зовнішнього середовища господарювання, загострення конкуренції, технологічні зміни від впливом НТП, глобальна пандемія й нестабільність економічної ситуації в Україні актуалізує для вітчизняних підприємств проблему забезпечення власної економічної безпеки через зростання кількості загроз і ризиків внутрішнього і зовнішнього походження, які створюють небезпеку для функціонування та розвитку підприємства.

Результативне вирішення проблеми забезпечення необхідного і достатнього рівня економічної безпеки вітчизняними підприємствами зумовлює необхідність дослідження сутності економічної безпеки підприємства.

Аналіз наукових джерел з питань економічної безпеки підприємств дозволяє зробити висновок щодо відсутності й до сьогодні єдиного підходу до визначення сутності економічної безпеки підприємства через наявність значної кількості авторських визначень досліджуваного поняття (табл. А.1 додатку А).

Аналіз наведених у табл. А.1 визначень дозволяє виділити декілька основних підходів до трактування сутності економічної безпеки підприємства:

– як стан максимально ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства. Відзначимо, що, на нашу думку, вказаний підхід не враховує той факт, що окрім ефективного використання ресурсів, на рівень економічної безпеки також впливають можливості та загрози, генеровані зовнішнім середовищем;

– як стан виробничої (виробничо-економічної) системи, який забезпечує ефективність її функціонування й реалізацію цілей. Вважаємо, що за такого підходу увага зосереджується лише на виробничій системі, не враховуючи при цьому впливу на економічну безпеку інших складових економічної системи підприємства;

– як стан економічного розвитку чи ефективного функціонування суб'єкта, який забезпечує нейтралізацію загроз та стійкий (гармонійний) розвиток у майбутньому. Не можна не погодитися, що рівень економічної безпеки безпосередньо залежить від можливостей підприємства швидко та ефективно нейтралізувати можливі загрози;

– як стан захищеності від загроз, ризиків та небезпек, що генеруються з боку зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства. Цього підходу дотримується переважна більшість науковців;

– як стан захищеності та реалізації економічних інтересів підприємства. Враховуючи той факт, що реалізація економічних інтересів досягається на основі захищеності від зовнішніх та внутрішніх загроз, вважаємо цей підхід спорідненим з попереднім;

– як захист від недобросовісної конкуренції та наявність у підприємства конкурентних переваг. Проте, на нашу думку, суто захист від недобросовісної конкуренції чи наявність конкурентних переваг без їх ефективного використання не гарантує забезпечення економічної безпеки підприємства;

– як міра гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів. Вважаємо, що даному підході ігноруються сильні та слабкі сторони підприємства, тобто фактори його внутрішнього середовища, й до того ж не зрозумілим залишається власне рівень вказаної гармонізації.

Відзначимо, що у нашому дослідженні ми виступаємо прихильниками підходу, який визначає економічну безпеку як стан захищеності підприємства від загроз. Так, погоджуємося з Л. Худолей, яка розглядає економічну безпеку підприємства як здатність підприємства стабільно та ефективно здійснювати свою діяльність, шляхом усунення зовнішніх та внутрішніх загроз, або досягнення мінімального негативного впливу цих загроз на діяльність та економічний результат [44, с. 255]. Вважаємо, що саме це трактування економічної безпеки підприємства найбільш комплексно характеризує економічну сутність досліджуваної дефініції, адже робить наголос на

нейтралізації або мінімізації негативних наслідків загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, що, на нашу думку, являє собою основу забезпеченні економічної стійкості та стабільності підприємства в нестійких умовах зовнішнього середовища господарювання.

Отже, економічна безпека підприємства являє собою такий стан підприємства, за якого забезпечується захищеність підприємства від впливу загроз і змін зовнішнього і внутрішнього середовища на основі їх попередження, мінімізації несприятливого впливу та своєчасного подолання, що досягається за рахунок ефективного використання економічних ресурсів та узгодження економічних інтересів підприємства з економічними інтересами стейкхолдерів та створює основу для забезпечення стабільного функціонування та збалансований безперервний розвиток у майбутньому.

Основні ознаки економічної безпеки підприємства наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Характерні ознаки економічної безпеки підприємства

Ознака	Зміст ознаки економічної безпеки підприємства
Економічна рівновага підприємства	проявляється в підтриманні оптимальної структури капіталу, своєчасному розрахунку за зобов'язаннями перед іншими суб'єктами, реалізації економічних інтересів та встановлених цілей у відповідному періоді часу
Конкурентоспроможність підприємства	проявляється у збереженні та нарощенні конкурентних переваг в умовах загострення конкуренції та мінливості зовнішнього середовища господарювання
Економічна свобода підприємства	проявляється у спроможності до самостійного формування необхідного і достатнього розміру ресурсного потенціалу та контролю за його ефективним використанням
Економічний розвиток підприємства	проявляється в можливостях забезпечення розширеного відтворення основних бізнес-процесів
Гармонійна взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем	передбачає швидке пристосування підприємства до змін параметрів зовнішнього середовища, які здійснюють суттєвий вплив на формування його внутрішньої рівноваги

Примітка. Джерело : побудовано автором з урахуванням [39]

Досліджуючи ознаки, притаманні економічній безпеці підприємства, можна зробити висновок, що вона являє собою складну систему, в структурі якої можна виділити певну кількість функціональних елементів, що мають

суттєві відмінності у сутнісному змісті, при цьому взаємопов'язані між собою та в єдності своїй утворюють об'єкт дослідження – економічну безпеку підприємства (табл. Б.1 додатку Б).

Відзначимо, що забезпечення необхідного і достатнього рівня економічної безпеки відповідного підприємства зумовлює необхідність розробки концепції економічної безпеки. Як відзначає Д.С. Мацеха: концепція економічної безпеки підприємства являє собою систему поглядів, ідей, цільових настанов, пронизаних єдиним задумом, на проблему економічної безпеки, а також систему заходів, шляхів, напрямів досягнення поставлених цілей в умовах невизначеності й існування як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, яка може бути побудована на основі комплексного підходу з урахуванням таких блоків:

1. Виявлення і класифікація загроз економічної безпеки.
2. Визначення та групування об'єктів моніторингу функціональних складових економічної безпеки.
3. Формування сукупності показників і бази даних для діагностики функціональних складових економічної безпеки [2, с. 128–129].

Отже можна зробити висновок, що одним з основних кроків у забезпеченні економічної безпеки будь-якого підприємства виступає діагностика її рівня на основі аналізу стану її функціональних складових.

Відтак, вважаємо за доцільне розглянути визначення сутності поняття «діагностика економічної безпеки підприємства» в науковій економічній літературі (табл. 1.2). З табл. 1.2 можна зробити висновок, що діагностика економічної безпеки являє собою вихідну умову забезпечення необхідного і достатнього рівня економічної безпеки підприємства на основі ідентифікації та комплексного й достовірного аналізу визначеного переліку індикаторів економічної безпеки за кожною її функціональною складовою, що забезпечує можливість оперативного коригування діяльності підприємства для зміни чи підтримання досягнутого ним рівня економічної безпеки.

Сутність поняття «діагностика економічної безпеки підприємства»

Автор	Рік	Сутність поняття «діагностика економічної безпеки підприємства»
Гічова Н.	2010	діяльність яка визначає необхідність та характер подальших антикризових заходів [11]
Сак Т.	2015	аналітична оцінка всіх функціональних складових безпеки з позицій досягнення максимально можливого рівня захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, спрямована на ухвалення ефективних управлінських рішень та розробку стратегії економічної безпеки [35]
Хлистул О.	2015	характеризує фінансове навантаження діяльності підприємства внаслідок необхідності проведення захисту власних активів та економічних інтересів в умовах впливу деструктивних факторів [43]
Вершинина А.	2016	комплекс методів і прийомів, що забезпечують запобігання та нейтралізацію чинників, які підривають стійкість функціонування підприємства; головним елементом діагностики економічної безпеки підприємства є розробка заходів по підтримці підприємства в безпечному економічний стан [9]
Пазєєва Г.	2017	складна багаторівнева ієрархічна та поліструктурна система, яка включає в себе комплекс дій по виявленню, та визначенню причин відхилень від встановлених норм захищеності бізнес-процесів підприємства та своєчасного захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, які забезпечуються системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру [33]
Алькема В., Кириченко О., Пазєєва Г.	2019	вихідний базис забезпечення економічної безпеки, що передбачає цілеспрямоване оцінювання рівня кожної зі складових економічної безпеки підприємства, подальших напрямів та перспектив розвитку на засадах бізнес-індикаторів для ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на розвиток підприємства [2, с. 35]

Зазначене вище можна схематично відобразити у вигляді механізму діагностики рівня економічної безпеки підприємства (рис. 1.1).

Як бачимо, діагностика рівня економічної безпеки дозволяє своєчасно виявляти несприятливі тенденції і загрози економічній безпеці підприємства, що генеруються як внутрішнім, так і зовнішнім середовищем господарювання. Своєю чергою, це дозволяє виявляти слабкі місця в економічній системі і, відтак, забезпечувати оптимальний розподіл та ефективне використання корпоративних ресурсів з точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства [41, с. 193].

Зауважимо, що в науковій економічній літературі наводяться численні авторські методики визначення рівня економічної безпеки підприємств, що

пов'язано зі складністю об'єкта дослідження, які можна згрупувати у розрізі декількох основних підходів, (табл. В.1 додатку В).

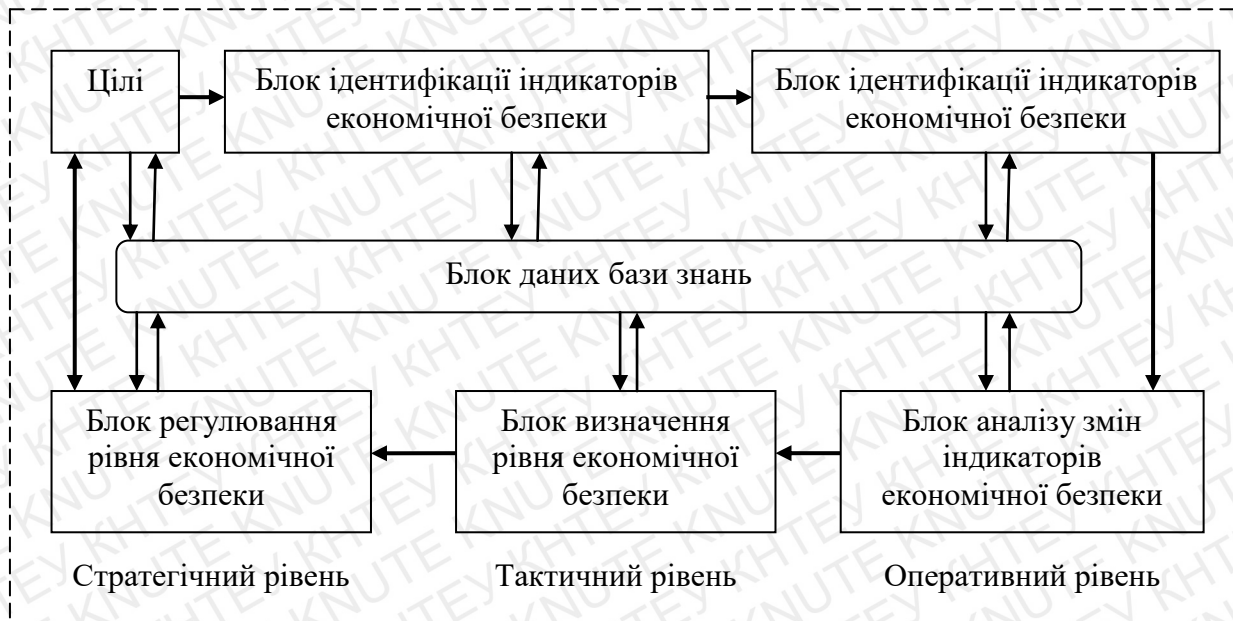

Рисунок 1.1. Механізм діагностики рівня економічної безпеки підприємства [41, с. 194]

На нашу думку, найбільш ефективним є інтегральний підхід до розрахунку рівня економічної безпеки підприємства. Тому вважаємо за доцільне більш детально розглянути інтегральну методику оцінки рівня економічної безпеки підприємства, запропоновану д.е.н. В.Г. Алькемою (рис. 1.2).

Як бачимо з рис. 1.2, автор пропонує здійснювати розрахунок інтегрального показника рівня економічної безпеки підприємств на основі розрахунку двох її складових за визначеними кількісними та якісними показниками: тактичної безпеки на основі обчислення моментних показників та стратегічної на основі обчислення інтервальних показників. При цьому оцінювання кожного виду економічної безпеки здійснюється за відповідними функціональними складовими, кожна з яких має відповідну вагу в загальній сукупності: фінансова (0,35); кадрова (0,2); техніко-технологічна (0,2; силова (0,05); інформаційна (0,05); ресурсна (0,1); політико-правова (0,05).

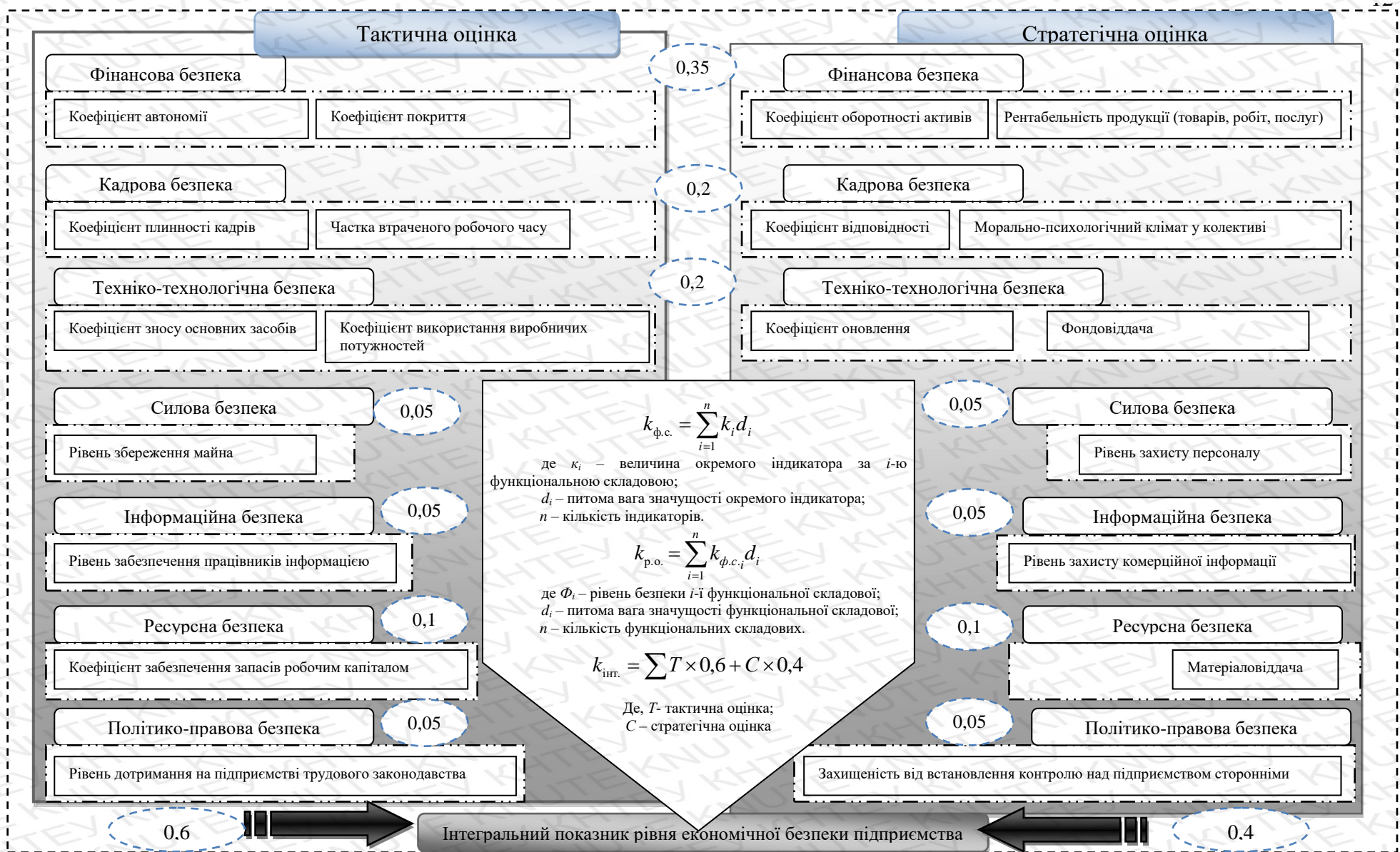

Рисунок 1.2. Модель оцінювання рівня економічної безпеки підприємств [1]

Сукупність оціночних показників для розрахунку тактичної та стратегічної економічної безпеки підприємств за методикою д.е.н. В.Г. Алькеми, формули їх розрахунку, граничні значення та питому вагу наведено в табл. Г.1 додатку Г.

В цілому автором запропоновано характеризувати рівень безпеки за трьома рівнями:

- низький – фактичне значення окремого індикатора, функціональної складової, рівня оцінки чи інтегрального показника економічної безпеки підприємства характеризується наявністю тенденцій зростання рівня небезпеки, фактичних ознак кризи та загрози існуванню підприємства як соціально-економічної системи;
- достатній – фактичне значення перебуває в допустимих межах, коли рівень безпеки уможливує функціонування підприємства, хоча рівень безпеки є недостатньо високим, існує можливість реалізації окремих загроз і зростання рівня небезпеки в майбутньому;
- високий – розраховане фактичне значення вказує на високий рівень безпеки, стійкість і можливість розвитку підприємства як соціально-економічної системи [1].

Відзначимо також, що для експрес-аналізу рівня економічної безпеки підприємства можна використовувати коефіцієнт економічної стійкості підприємства, що визначається за формулою [34, с. 303]:

$$Ke.st = Dч / До, \quad (1.1)$$

де Дч – чистий дохід підприємства; Д – поріг беззбитковості

Шкала визначення рівня економічної безпеки підприємств за показником економічної стійкості наведена в табл. 1.3.

**Шкала визначення рівня економічної безпеки підприємств за
показником економічної стійкості**

Рівень економічної безпеки підприємств	Значення коефіцієнта економічної стійкості	Характеристика рівня економічної безпеки
Високий	1,51 і більше	Високий рівень економічної стійкості та економічної безпеки підприємства, що дає змогу застосовувати інноваційно-інвестиційну модель виробництва і забезпечити довгострокову економічну стійкість та безпеку на всіх етапах життєвого циклу
Середній	1,26 - 1,50	Рівень економічної стійкості та економічної безпеки достатній для впровадження інноваційно-інвестиційної моделі виробництва, забезпечує стійке функціонування на етапі експлуатації. Однак можуть виникнути труднощі з модернізацією виробництва
Низький	1,16 - 1,25	Рівень економічної стійкості та економічної безпеки недостатній для впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку виробництва і забезпечення стійкого функціонування.
Дуже низький	1,0 - 1,15	Рівень економічної стійкості та економічної безпеки не забезпечує нормального функціонування виробництва, і підприємство потребує модернізації у зв'язку з загрозою збитковості і банкрутства. Підприємство не може здійснювати процес розширеного відтворення виробництва
Збитковий	Менше 1,0	При такому рівні економічної стійкості та економічної безпеки підприємство є збитковим і не може здійснювати процес простого відтворення виробництва і є реальна загроза його банкрутства. Підприємство може здійснювати не повне відтворення виробництва.

Примітка. Джерело : [34, с. 303]

В цілому вважаємо за доцільне відзначити, що підвищена увага до проблем забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств зумовлена, перш за все, збільшенням загроз і ризиків їх функціонування, що мають глобальний масштаб. Відтак, актуальною є розробка науково-обґрунтованих та ефективних методик діагностики рівня економічної безпеки підприємств, що являє собою підґрунтя для формулювання сукупності заходів зміцнення її рівня.

РОЗДІЛ 2
ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЛЬВІВСЬКА МРІЯ»

2.1 Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності
ТОВ «Львівська Мрія»

Аналітична частина роботи виконана за матеріалами статистичної та фінансової звітності ТОВ «Львівська Мрія» (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Загальна характеристика підприємства ТОВ «Львівська Мрія»

Зміст	Інформація
1. Повна та скорочена назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Львівська Мрія»
2. Дата реєстрації	03.12.2013 р.
3. Місце знаходження	вулиця Зоологічна, буд. 4/а, оф. 139, Шевченківський р-н, м. Київ, 04119
4. Код ЄДРПОУ	39005451
5. Форма власності	Недержавна власність
6. Юридична особа/Власник	Тертична Світлана Сергіївна
7. Вид діяльності (код галузі)	41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель 33.13 Ремонт і технічне обслуговування електронного й оптичного устаткування 33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування 42.99 Будівництво інших споруд, не включених в інші категорії 71.11 Діяльність у сфері архітектури 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах
8. Середня кількість працівників (осіб)	16

Підприємство спеціалізується на наданні повного спектру послуг з будівництва житлових і нежитлових будівель як за власний рахунок, так і за винагороду чи на основі контракту, реконструкції, реставрації та ремонту житлових будівель.

Інформаційною базою для оцінки динаміки основних показників діяльності та фінансово-економічного стану є форми звітності суб'єкта малого підприємства: форма № 1-м «Баланс» та форма № 2-м «Звіт про фінансові результати» (додаток Д).

Розпочнемо аналіз з оцінки динаміки та структури загальної величини активів ТОВ «Львівська Мрія» (табл. Е.1 додатку Е). Як бачимо з табл. Е.1, загальний розмір активів підприємства має тенденцію до щорічного зменшення – на 19,1% та на 4,4% на кінець 2019 р. та 2020 р. Також вважаємо за доцільне відзначити, що на кінець 2018 р. порівняно зі станом на початок 2018 р. активи аналізованого підприємства скоротилися на 105833,2 тис. грн. або на 72%, що було зумовлено початком конфлікту з будівельною компанією «KAN Development» щодо прав на землю, на якій відбувалося будівництво об'єктів ТОВ «Львівська Мрія», що фактично є спробою рейдерського захоплення побудованих об'єктів нерухомості аналізованого підприємства з боку іншого суб'єкта, який при цьому виступає одним з інвесторів ТОВ «Львівська Мрія» (з 2018 р. більша частина земельних ділянок ТОВ «Львівська Мрія», а, відповідно, зведені об'єкти нерухомості знаходяться в арешті, нове будівництво заморожене, тривають численні судові справи). Як бачимо, протягом аналізованого періоду ситуація не знайшла свого вирішення та лише погіршилася, на що вказує на звуження обсягів господарської діяльності ТОВ «Львівська Мрія» та, відповідно, погіршення його економічної безпеки.

В структурі активів протягом всього періоду переважають оборотні активи – 76–72% проти 23–28% необоротних активів, отже структура майна підприємства не є важколіквідною, при цьому слід відзначити тенденцію до щорічного зростання питомої ваги необоротних активів.

В структурі необоротних активів основні засоби займають лише 6–15% з тенденцією до щорічного зменшення як в абсолютному розмірі – на 42,7% та на 38,8% у 2019 р. та 2020 р., так і за питомою вагою – на 6,1 в.п. та 3,5 в.п. у 2019 р. та 2020 р., що вказує на скорочення виробничих можливостей підприємства. При цьому протягом всього періоду в структурі необоротних активів переважають довгострокові фінансові інвестиції (93,9% за питомою вагою на кінець 2020 р.).

Оборотні активи також мають тенденцію до щорічного зменшення – на 23,0% та на 4,6% у 2019 р. та у 2020 р. В структурі оборотних активів основну питому вагу протягом аналізованого періоду займає дебіторська заборгованість за розрахунками та інша – 64–68% – при цьому її розмір має тенденцію до щорічного зменшення – на 18,8% та на 6,1% у 2019 р. та 2020 р., поряд зі щорічним зменшенням товарної дебіторської заборгованості – на 20,3% та на 3,3% у 2019 р. та у 2020 р. (яка займає друге місце за питомою вагою в структурі оборотних активів). Також слід відзначити, що найменший розмір з-поміж складових оборотних активів мають гроші та еквіваленти (0,01% за питомою вагою у 2019–2020 рр.), які у 2019 р. скорочуються на 98,9% з подальшим зростанням на 64,3% у 2020 р. Такий стан справ має несприятливий вплив на рівень економічної безпеки аналізованого підприємства.

Наступним кроком проведемо аналіз джерел фінансування активів ТОВ «Львівська Мрія» у 2018–2020 роках (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Аналіз джерел фінансування активів ТОВ «Львівська Мрія»
у 2018–2020 рр.**

Показники	За рік			2019/2018 р.		2020/2019 р.	
	2018	2019	2020	Абсолют. приріст, тис. грн	Темп росту, %	Абсолют. приріст, тис. грн	Темп росту, %
<i>Всього капітал, тис. грн</i>	41080,2	33230,1	31782,1	-7850,1	80,89	-1448	95,64
<i>Власні кошти, тис. грн.</i>	-186,1	-5148,4	-8144,5	-4962,3	2766,47	-2996,1	158,19
<i>- у % до капіталу</i>	-0,45	-15,49	-25,63	-15,04		-10,13	
<i>Зобов'язання, тис. грн</i>	41266,3	38378,5	39926,6	-2887,8	93,00	1548,1	104,03
<i>- у % до капіталу</i>	100,45	115,49	125,63	15,04		10,13	
<i>- в т.ч., довгострокові зобов'язання</i>	0,0	0,0	0,0	–	–	–	–
<i>- поточні зобов'язання</i>	41266,3	38378,5	39926,6	-2887,8	93,00	1548,1	104,03
<i>- у % до розміру зобов'язань</i>	100,0	100,0	100,0	0,0		0,0	

Як бачимо з табл. 2.2, протягом всього періоду власний капітал підприємства має від'ємний розмір, який щорічно зростає – у 27,7 разів або на 2666,5% у 2019 р. та у 1,6 рази або на 58,2% у 2020 р. через щорічне зростання у складі власних коштів непокритого збитку, що вказує на те, що активи підприємства на 100% фінансуються за рахунок позикових коштів, що, як наслідок, збільшує ризик ймовірності банкрутства ТОВ «Львівська Мрія» та вкрай негативно впливає на рівень його економічної безпеки.

В структурі зобов'язань 100% займають поточні борги, які майже не змінюються за розміром протягом аналізованого періоду – зменшуються на 7% у 2019 р. з подальшим збільшенням на 4,0% у 2020 р. При цьому, в структурі поточних зобов'язань основну питому вагу займають інші поточні зобов'язання – 61,6% на кінець 2020 р.

Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності ТОВ «Львівська Мрія» за період 2018-2020 рр. було здійснено в табл. 2.3. Як бачимо з табл. 2.3, через арешт землі, на якій відбувається будівництво основної кількості об'єктів аналізованого підприємства відбувається щорічне зменшення як чистого доходу від реалізації (на 94,7% та на 98,9% у 2019 р. та у 2020 р.) так і загальної суми доходів (на 95,8% та на 99,0% у 2020 р.), що вкрай негативно впливає на рівень його економічної безпеки. При цьому в структурі загальних доходів у 2020 р. 100% займає чистий дохід, підприємство втрачає як інші операційні доходи, так інші доходи. Поряд і цим відбувається щорічно зменшення як собівартості реалізованої продукції (на 96,1% та на 96,8% у 2019 р. та у 2020 р.) так і загального розміру витрат (на 90,85% та на 65,0%), при цьому негативним є той факт, що доходи зменшується випереджаючими темпами порівняно з темпами зменшення витрат.

Відповідно, ТОВ «Львівська Мрія» є збитковим. У 2020 р. підприємство не отримує навіть валового прибутку – валовий збиток у розмірі 46 тис. грн. Інші види фінансових результатів протягом всього періоду є від'ємними, при цьому у 2019 р. відбувається зростання їх розміру: на 112,9%, на 24,7% та на 19,5% відповідно зростає розмір операційного збитку, збитку до оподаткування та

чистого збитку з подальшим зменшенням у 2020 р. на 5,3% та 38,8% (у 2019 р. та у 2020 р. розмір збитку до оподаткування та чистого збитку співпадають, адже підприємство не мало доходу з податку на прибуток як у 2018 р.). Такий стан справ суттєво знижує рівень економічної безпеки підприємства.

Таблиця 2.3

**Динаміка фінансово-економічних показників ТОВ «Львівська Мрія»
у 2018-2020 рр., тис. грн.**

Показники	За рік			2019/2018 р.		2020/2019 р.	
	2018	2019	2020	Абсолют. приріст, тис. грн	Темп росту, %	Абсолют. приріст, тис. грн	Темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	70778,1	3744,3	39,6	-67033,8	5,29	-3704,7	1,06
Інші операційні доходи	51,9	42,6	0,0	-9,3	82,08	-42,6	—
Інші доходи	20004,5	0,0	0,0	-20004,5	0,0	0,0	—
<i>Разом доходи</i>	90834,5	3786,9	39,6	-87047,6	4,17	-3747,3	1,05
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	67607,0	2672,2	85,6	-64934,8	3,95	-2586,6	3,20
Інші операційні витрати	3705,0	2140,9	925,8	-1564,1	57,78	-1215,1	43,24
Інші витрати	23440,7	3861,0	2020,9	-19579,7	16,47	-1840,1	52,34
<i>Разом витрати</i>	94752,7	8674,1	3032,3	-86078,60	9,15	-5641,80	34,96
Валовий прибуток (збиток)	3171,1	1072,1	-46,0	-2099,0	33,81	-1118,1	-4,29
Фінансовий результат від операційної діяльності	-482,0	-1026,2	-971,8	-544,2	212,90	54,4	94,70
Фінансовий результат до оподаткування	-3918,2	-4887,2	-2992,7	-969,0	124,73	1894,5	61,24
<i>Чистий прибуток (збиток)</i>	-4089,1	-4887,2	-2992,7	-798,1	119,52	1894,5	61,24

Наступним кроком вважаємо за доцільне провести оцінку ділової активності ТОВ «Львівська Мрія», яка характеризує динамічність його розвитку, крім того характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості підприємства (табл. 2.4).

**Динаміка показників ділової активності ТОВ «Львівська Мрія»
у 2018-2020 рр.**

Коефіцієнт	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютний приріст 2019 / 2018	Абсолютний приріст 2020 / 2019
1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	0,84	0,14	0,0017	-0,71	-0,13
1.1. Коефіцієнт оборотності запасів	1,82	0,59	0,03	-1,23	-0,57
1.2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,95	0,16	0,0020	-1,79	-0,16
1.3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,44	1,58	0,05	-2,86	-1,53
2. Тривалість одного обороту оборотних засобів, дні	426,48	2662,94	214065,00	2236,46	211402,06
2.1 Тривалість одного обороту запасів	197,42	605,75	13731,10	408,33	13125,35
2.2.Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	184,73	2202,43	181029,09	2017,70	178826,66
2.3.Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	81,11	228,43	7446,66	147,32	7218,23
3. Тривалість операційного циклу, дні	382,15	2808,18	194760,19	2426,03	191952,00
4. Тривалість фінансового циклу, дні	301,04	2579,75	187313,53	2278,71	184733,78

Виходячи з представлених в табл. 2.4 даних, можна зробити висновок щодо щорічного погіршення ділової активності аналізованого підприємства та катастрофічно низький її рівень у 2019–2020 рр. Такий висновок пояснюється не лише щорічним падінням всіх аналізованих показників оборотності, але й наднизькими їх значеннями, особливо на кінець 2020 р. Відповідно, відбувається не лише щорічне збільшення всіх аналізованих періодів обороту, але й набуття ними катастрофічно високих значень, особливо на кінець періоду, що пов'язано, насамперед, з критичним падінням чистого доходу у 2020 р. через проблеми підприємства з правами на землю під забудову й судовими

позовами від «KAN Development». Відповідно, у 2019–2020 рр. тривалість операційного та фінансового циклів вимірюються в тисячах днів при суттєвому зростанні у 2020 р. – майже на 192 тис. днів та на 185 тис. днів відповідно.

В цілому, в результаті проведеного аналізу було встановлено, що у 2019–2020 рр. відбувається скорочення економічного, в т.ч. виробничого потенціалів ТОВ «Львівська Мрія» та неефективне використання його ресурсів, підприємство не має власного капіталу, повністю фінансує себе за рахунок поточних боргів, є збитковим та має наднизький рівень ділової активності. Такий стан справ має катастрофічно негативний вплив на рівень економічної безпеки аналізованого підприємства.

2.2 Аналіз економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» за окремими функціональними складовими

У цьому пункті аналіз економічної безпеки будемо проводити на основі положень ресурсно-функціонального підходу, згідно з яким рівень економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» визначатимемо на основі оцінки ефективності використання його ресурсів за основними функціональними складовими.

Розпочнемо з аналізу рівня фінансової складової економічної безпеки у розрізі оцінки рентабельності, ліквідності й фінансової стійкості підприємства.

Результати розрахунку показників рентабельності ТОВ «Львівська Мрія» наведено в табл. 2.5. З табл. 2,5 бачимо, що аналізоване підприємство не є рентабельним з погіршенням ситуації на кінець 2020 р. Так, використання активів підприємства протягом всього періоду є збитковим, максимальний розмір чистого збитку (0,13 грн.) з кожної гривні активів підприємство отримувало у 2019 р., на кінець 2010 р. його розмір знижується до (0,09 грн.). Збитковість власного капіталу пов'язана не лише з наявністю чистого збитку, але й з тим фактом, що підприємство має від'ємний розмір власного капіталу, іншими словами власні кошти «з'їв» непокритий збиток, тож у 2019–2020 рр.

непокритий збиток у балансі підприємства генерує від'ємний чистий фінансовий результат (збиток).

Таблиця 2.5

Динаміка показників рентабельності (збитковості) ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр., %

Коефіцієнт	Розрахунок	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютний приріст 2020/2019
Збитковість активів підприємства	Чистий фінансовий результат / середній обсяг активів підприємства	-4,35	-13,15	-9,21	3,95
Збитковість власного капіталу	Чистий фінансовий результат підприємства / середній розмір власного капіталу	-220,03	-183,23	-45,03	-138,20
Рентабельність (збитковість) реалізованої продукції	Прибуток від реалізації продукції / чистий дохід від реалізації продукції	4,48	28,63	-116,16	-144,79
Збитковість операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності / (чистий дохід від реалізації продукції + інші операційні доходи)	-0,68	-27,10	-2454,04	-2426,94
Рентабельність (збитковість) виробництва	Прибуток від реалізації продукції / собівартість реалізованої продукції	57,62	7,47	-0,62	-8,09

На кінець 2020 р. бачимо від'ємне значення рентабельності реалізованої продукції та рентабельності виробництва, що пов'язано зі збитковістю продажів на підприємстві й отриманням валового збитку у розмірі 1,2 грн. з кожної гривні чистого доходу та у розмірі 0,006 грн. з кожної гривні собівартості реалізованої продукції. Операційна діяльність підприємства протягом всього періоду є збитковою внаслідок перевищення витрат в межах операційної діяльності над доходами та отриманням операційного збитку, при цьому на кінець року ситуація погіршується через падіння чистого доходу на 98,9% та відсутність інших операційних доходів, відповідно на кожну гривню доходів в межах

операційної діяльності у 2020 р. припадає 24,5 грн. операційного збитку, що вказує на суттєве погіршення ефективності операційної діяльності.

В цілому за результатами аналізу рентабельності слід відзначити, що збитковість ТОВ «Львівська Мрія» чинить вкрай негативний вплив на рівень фінансової складової його економічної безпеки.

Далі проаналізуємо ліквідність балансу підприємства (табл. Ж.1 додатку Ж) та систему коефіцієнтів ліквідності (табл. 2.6).

За даними табл. Ж.1 можна зробити висновок, що наведений баланс підприємства протягом 2018–2020 рр. не є цілком ліквідним, при цьому спостерігається погіршення ситуації на кінець 2020 р.:

2018 рік -	A1 < П1	2019 рік -	A1 < П1	2020 рік -	A1 < П1
	A2 > П2		A2 > П2		A2 > П2
	A3 > П3		A3 > П3		A3 > П3
	A4 > П4		A4 > П4		A4 > П4

Так, протягом всього періоду спостерігаємо не виконання на аналізованому підприємстві першої умови ліквідності, тобто у 2018–2020 рр. наявні гроші та їх еквіваленти є меншими за розмір термінових зобов'язань ТОВ «Львівська Мрія», при цьому на кінець 2020 р. розмір платіжної нестачі зростає на 1837,2 тис. грн. Це вказує на те, що якщо кредитори аналізованого підприємства водночас пред'являть йому вимогу погасити найбільш термінові борги, воно буде не в змозі розрахуватися в повному обсязі за рахунок грошових коштів, та у підсумку, буде вимушене залучати для цих цілей інші джерела (наприклад, дебіторську заборгованість), що вкрай негативно впливає на рівень фінансової складової його економічної безпеки.

Протягом всього періоду спостерігається виконання другої умови (при зменшенні платіжного надлишку на кінець 2020 р. на 847,0 тис. грн.), що свідчить про достатність активів, що швидко реалізуються, для покриття короткострокової заборгованості. Виконання третьої умови ліквідності вказує на достатність активів, які повільно реалізуються для покриття довгострокових пасивів, однак, цей факт не слід оцінювати однозначно позитивно через те, що

ТОВ «Львівська Мрія» протягом 2019–2020 рр. не залучає довгострокові зобов'язання, фінансуючи свою діяльність за рахунок власного капіталу та короткострокових кредитів. Щодо стабільного не виконання четвертої умови (при збільшенні платіжної нестачі у 2020 р. на 2655,2 тис. грн), то цей факт свідчить про не виконання на аналізованому підприємстві мінімальної умови фінансової стійкості, за якої власний капітал перевищує необоротні активи, та відсутність в ТОВ «Львівська Мрія» власних оборотних коштів.

Доповнимо аналіз ліквідності балансу розрахунком системи коефіцієнтів ліквідності, які дають змогу оцінити рівень платоспроможності підприємства на певний момент часу (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Динаміка показників ліквідності ТОВ «Львівська Мрія»
у 2018-2020 рр.**

Показник	Рекомендоване значення	Роки			Абсолютний приріст	
		2018	2019	2020	2018/2018	2020/2019
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Норма 0,2-0,3	0,00324	0,00004	0,00006	-0,00320	0,00002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Норма 0,7–0,8	0,63	0,53	0,48	-0,10	-0,05
Коефіцієнт покриття	Норма 2,0-2,5 Критичне значення =1	0,78	0,63	0,58	-0,15	-0,05

Як бачимо з табл. 2.6, протягом всього періоду спостерігається не відповідність всіх аналізованих коефіцієнтів ліквідності нормі при погіршенні ситуації на кінець 2020 р. Так, коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «Львівська Мрія» протягом всього аналізованого періоду був значно нижчим норми, зі зростанням на кінець 2020 р. на 57,9%), що вказує на те, що при нормі погашення 20–30% поточних боргів за рахунок грошових коштів аналізоване підприємство у 2019–2020 рр. може погасити лише 0,004–0,006% своїх поточних боргів за рахунок найбільш ліквідних активів, що генерує

значний ризик втрати підприємством платоспроможності та негативно відображається на рівні фінансової складової економічної безпеки.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності також не відповідає нормі протягом 2018–2020 р. зі зменшенням на 9,2% на кінець 2020 р. Таким чином розмір ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються, в недостатньому розмірі покриває короткострокові зобов'язання ТОВ «Львівська Мрія», що доводить неможливість повного розрахунку абсолютно і швидко ліквідними активами за поточними зобов'язаннями у разі виникнення критичних обставин.

Коефіцієнт покриття у 2018–2020 рр. має розмір нижчий за критичне значення 1,0, тож оборотних активів ТОВ «Львівська Мрія» не достатньо для погашення його поточних зобов'язань, що з погляду фінансової складової економічної безпеки слід оцінювати дуже негативно.

Далі проведемо аналіз фінансової стійкості, який дозволить виявити рівень фінансового ризику, пов'язаного з структурою джерел формування капіталу підприємства, а відтак й ступінь його фінансової стабільності у майбутньому.

Визначення типу фінансової стійкості підприємства проведено в табл. К.1 додатку К. Як бачимо з табл. К.1, протягом 2018–2020 рр. аналізоване підприємство має кризовий тип фінансової стійкості, за якого йому не вистачає нормальних джерел фінансування запасів і витрат, отже воно змушено використовувати найбільш термінові зобов'язання.

При цьому на кінець 2020 р. ситуація погіршується, на що вказує як зростання всіх видів платіжної нестачі для формування запасів, так і зростання нестачі джерел фінансування на 1 грн запасів і витрат на 0,89 грн., що заслуговує негативно характеризувати рівень фінансової складової економічної безпеки аналізованого підприємства. Наступним кроком проведемо оцінку відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Львівська Мрія» (табл. 2.7).

Як бачимо з табл. 2.7, протягом всього періоду спостерігається невідповідність значень розрахованих відносних коефіцієнтів рекомендованим (граничним) значенням, тож фінансова стійкість ТОВ «Львівська Мрія» є заниженою, при цьому спостерігається її зниження на кінець 2020 р.

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Львівська
Мрія» у 2018-2020 рр.**

Коефіцієнт	Розрахунок	Граничне значення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютний приріст 2020/2019
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_{авт} = \frac{BK}{BB}$	$\geq 0,5$	-0,005	-0,15	-0,26	-0,11
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{кк} = \frac{ПК}{BB}$	$\leq 0,5$	1,005	1,15	1,26	0,11
Коефіцієнт фінансування	$K_{ф} = \frac{BK}{ПК}$	> 1	-0,005	-0,134	-0,204	-0,07
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	$K_{сн} = \frac{З_{кор}}{ПК}$	–	1,00	1,00	1,00	0,00
Коефіцієнт фінансової залежності	$K = \frac{BB}{BK}$	< 2	-220,74	-6,45	-3,90	2,55
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фин.ст.} = \frac{BK + З_о}{BB}$	–	-0,005	-0,15	-0,26	-0,11
Коефіцієнт покриття запасів	$K_{п.з.} = \frac{OA - ПЗ}{З}$	0,6– 0,8	-1,74	-4,37	-5,19	-0,81
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	$K_{з.о.а.вок} = \frac{BK - HA}{OA}$	$\geq 0,1$	-0,32	-0,59	-0,74	-0,14

Так, коефіцієнт автономії та коефіцієнт фінансування протягом всього періоду мають від’ємні значення, а коефіцієнти концентрації позикового капіталу та фінансової залежності перевищують одиницю. Це свідчить про те, що ТОВ «Львівська Мрія» є повністю залежним від позикових джерел фінансування та пов’язано, перш за все, з тим, що у 2018–2020 рр. воно має

від'ємний розмір власного капіталу, який збільшується на 2996,1 тис. грн у 2020 р. (внаслідок наявності в балансі непокритого збитку).

Надвисокі значення коефіцієнту короткострокової заборгованості (1,0 протягом 2018–2020 рр.) та співпадіння значень коефіцієнтів автономії та фінансової стійкості у 2019–2020 рр. вказують на те, що для фінансування господарської діяльності аналізоване підприємство використовує лише поточні зобов'язання (які на 100% формують активи підприємства через відсутність власного капіталу).

Від'ємність значень коефіцієнтів покриття запасів та коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами вказує на відсутність у підприємства як власного оборотного, так і робочого капіталу при зростанні їх від'ємних розмірів у 2020 р., на що вказує зростання від'ємних значень вказаних коефіцієнтів на 18,6% та 24,3% відповідно.

В цілому слід констатувати, що за результатами оцінки рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості підприємство має занижений рівень фінансової складової економічної безпеки.

Наступним кроком перейдемо до аналізу техніко-технологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» (табл. 2.8).

Як бачимо з табл. 2.8, на аналізованому підприємстві спостерігається щорічне зниження рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки. Так, відбувається щорічне звуження виробничого потенціалу аналізованого підприємства, на що вказує скорочення коефіцієнта реальної вартості майна, який відображає питома вага основних засобів в активах підприємства, на 29,2% та на 35% відповідно у 2019 р. та у 2020 р. основні засоби підприємства спрацьовані більше ніж на 50%, при цьому відбувається щорічне зростання зносу, на що вказує зростання коефіцієнта зносу на 14,7% та на 11,8% та зменшення коефіцієнту придатності на 29,6% та на 38,7% відповідно у 2019 р. та у 2020 р. Коефіцієнт вибуття основних засобів протягом всього періоду суттєво перевищує коефіцієнт оновлення, що також свідчить про скорочення

виробничого потенціалу підприємства поряд із щорічним зростанням терміну оновлення, який на кінець періоду досягає значення 35 років.

Таблиця 2.8

Динаміка показників техніко-технологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр.

Коефіцієнт	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютний приріст 2019 /2018	Абсолютний приріст 2020 /2019
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,04	0,03	0,02	-0,01	-0,01
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,67	0,77	0,86	0,10	0,09
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,33	0,23	0,14	-0,10	-0,09
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,10	0,09	0,05	-0,01	-0,04
Термін оновлення основних засобів, років	14,59	19,52	35,05	4,93	15,53
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,39	0,48	0,42	0,09	-0,06
Фондовіддача, грн / грн	27,64	6,11	0,04	-21,53	-6,07
Фондомісткість, грн / грн	0,04	0,16	22,64	0,13	22,48
Частка продукції підприємства, що має встановлений сертифікат якості, %	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Частка витрат на покращення якості в сумі загальновиробничих витрат	0,30	0,15	0,002	-0,15	-0,298
Коефіцієнт бездефектної роботи*	0,97	0,94	0,86	-0,03	-0,08
Рентабельність (збитковість) основних засобів, %	206,41	121,86	-8,54	-84,55	-130,340

* обсяг продукції, зданої з першого подання до загального обсягу зданої продукції

Вкрай негативно характеризує рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства щорічне зменшення фондовіддачі на 77,9% та на 99,3% та збільшення фондомісткості у 4 рази та у 141,5 рази відповідно у 2019 р. та у 2020 р.; як бачимо у 2020 р. віддача у вигляді виробленої продукції з кожної гривні основних засобів складає лише 4 коп. Відповідно, відбувається щорічне зниження рентабельності основних засобів, при цьому на кінець періоду кожна гривня основних засобів генерує 8,5 коп. збитку, через

збитковість основної діяльності підприємства. Такий стан справ є наслідком триваючих з 2018 р. проблем ТОВ «Львівська Мрія» з правами на землю під забудову, арештом більшої кількості земельних ділянок й судовими позовами від будівельної компанії «KAN Development».

Позитивно слід оцінювати той факт, що продукція підприємства відповідає проектній і нормативній документації, що підтверджується сертифікацією системи управління якістю за стандартом ISO 9001, яка була проведена у 2015 р. Відповідно, коефіцієнт бездефектної роботи у 2018 р. та 2019 р. перевищує 90%, однак, занепокоєння викликає його щорічне зменшення на 3,1% та на 8,5% у 2019 р. та у 2020 р., що, зокрема, пов'язано зі зношеністю основних засобів та скороченням виробничого потенціалу підприємства.

Наступник кроком перейдемо до аналізу інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка показників інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр.

Показник	За рік			Абсолютний приріст	
	2018	2019	2020	2019/ 2018	2020/ 2019
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	16	4	4	-12	0
Коефіцієнт обороту з приймання	0,13	0,75	0,50	0,63	-0,25
Коефіцієнт обороту з вибуття	1,56	3,75	0,50	2,19	-3,25
Коефіцієнт плинності кадрів	0,44	2,75	0,50	2,31	-2,25
Коефіцієнт постійності кадрів	0,88	0,25	0,25	-0,63	0,00
Укомплектованість підприємства кадрами, %	40,00	10,00	10,00	-30,00	0,00
Коефіцієнт трудової дисципліни	0,98	0,89	0,67	-0,09	-0,22
Продуктивність праці, тис. грн / особу	2654,18	1343,78	5,95	-1310,41	-1337,83
Прибуток (збиток) на одного працюючого, тис. грн	198,19	268,03	-11,50	69,83	-279,53
Коефіцієнт випередження	0,80	0,14	0,05	-0,65	-0,09
Коефіцієнт втрат робочого часу	0,34	0,76	0,95	0,42	0,19
Фондоозброєність, тис. грн на особу	96,02	219,95	134,7 3	123,93	-85,23

Як бачимо з табл. 2.9, у 2019 р. на аналізованому підприємстві спостерігається суттєве скорочення середньооблікової чисельності персоналу – на 12 осіб або на 75% внаслідок звуження обсягів господарської діяльності (у 2018 р. відбулося скорочення на 23 особи або на 59,0%). Внаслідок такого стану справ коефіцієнт обороту з приймання у 2018–2019 рр. є меншим за коефіцієнт обороту з вибуття: 0,13 та 0,75 проти 1,56 та 3,75 відповідно, при цьому перевищення значень коефіцієнта вибуття над 1 вказує на те, що у 2018–2019 рр. чисельність звільнених (25 осіб та 15 осіб) перевищувала середньооблікову чисельність, при цьому основна кількість працівників у 2019 р. була звільнена з причин, не пов'язаних з виробництвом, внаслідок чого плинність кадрів досягла значення 275%. У 2020 р. кількість прийнятих (2 особи) відповідає кількості звільнених (2 особи), що й призвело до співпадіння значень коефіцієнтів з приймання та вибуття, які при цьому порівнюють коефіцієнту плинності (50%), що вказує на те, що всі звільнення у 2020 р. відбувалися не з виробничих причин. Високий рівень плинності на ТОВ «Львівська Мрія» можна пояснити звуженням обсягів господарської діяльності, втратою доходів та збитковістю, внаслідок чого підприємство почало затримувати виплати заробітної плати, що призводить до незадоволеності працівників (борг на кінець 2020 р. складає 97 тис. грн.). Своєю чергою, високий рівень плинності та вибуття призвів до того, що постійність кадрів у 2019–2020 рр. складає лише 25%, а укомплектованість персоналом лише 10% від реальної потреби, адже через арешт землі та судові позови підприємство не може провадити господарську діяльність у докризовому обсязі та не може наймати працівників через відсутність коштів на оплату праці. Також слід відзначити, що високий рівень незадоволення та плинності працівників зумовили щорічне скорочення коефіцієнту трудової дисципліни – на 9,2% та на 24,7%, що вказує на існування неявок на роботу без поважних причин та, відповідно, звільнення працівників за порушення трудової дисципліни.

Продуктивність праці у 2020 р. скорочується на 99,6% внаслідок суттєвого зменшення вартості виготовленої продукції, відповідно у 2020 р. підприємство отримує збиток на одного працюючого у розмірі 11,5 тис. грн. (через збитковість основної діяльності), що вкрай негативно характеризує рівень інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія». Негативно слід оцінити той факт, що коефіцієнт випередження, який показує динаміку змін чистого доходу відносно змін фонду заробітної плати протягом всього періоду має значення менше 1, що вказує на випереджаючі темпи падіння чистого доходу (56,5%, 5,3% та 1,15% відповідно у 2028 р., 2019 р. та 2020 р.) порівняно з темпами падіння витрат на оплату праці (70,8%, 36,9% та 20,9% відповідно у 2028 р., 2019 р. та 2020 р.). Коефіцієнт втрат робочого часу, який визначається як відношення простоїв з будь-яких причин до загальної кількості робочого часу, не лише має тенденцію до щорічного зростання (на 23,5% та на 25% у 2019 р. та у 2020 р.), але й набуває значення 95% у 2020 р., адже підприємство більшу частину часу було змушено простоювати через судові справи та арешт майна. Зменшення фондообробності у 2020 р. на 38,7% при незмінній середньообліковій чисельності свідчить про погіршення виробничих можливостей персоналу підприємства.

В цілому слід констатувати погіршення рівня інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» та її низький рівень у 2020 р.

Відзначимо, що у 2019–2020 рр. аналізоване підприємство не здійснювало інноваційної діяльності, не використовувало нематеріальні активи, не провадило раціоналізаторської активності, не впроваджувало інноваційних видів продукції та не використовувало інноваційних підходів у виробничому та управлінському процесах, тож не видається можливим провести оцінку інноваційної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

Далі охарактеризуємо рівень екологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» на основі інформації з оцінки впливу на довкілля будівельних робіт, що була надана підприємством (табл. 2.10).

Характеристика екологічної складової економічної безпеки

ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр.

Напрямок оцінки	Характеристика
Оцінка за видами та кількістю очікуваних відходів	Будівництво поводить лише в межах існуючих земельних ділянок, відведених для господарської діяльності підприємства. З метою запобігання негативного впливу на земельні ресурси кожним проектом передбачається оснащення робочих місць і будівельних майданчиків спеціальними контейнерами для побутових і будівельних відходів з розрахунку середньодобової норми накопичення на одного працюючого, що встановлюються на відкритому майданчику з водонепроникною основою з подальшим вивезенням на територію міського полігону будівельних відходів чи передачею спеціалізованому підприємству. У разі, якщо присутній рослинний шар ґрунту, проектом обов'язково передбачається рекультивация земель.
Оцінка за видами та кількістю очікуваного забруднення води	Забір води з поверхневих та підземних водних джерел і скидання стічних вод у водні об'єкти під час будівництва не проводиться
Оцінка за видами та кількістю очікуваного забруднення повітря	Основні джерела викидів та шуму, в тому числі автотранспорт, будівельна техніка, монтажні роботи не здійснюють істотного негативного впливу на атмосферне повітря житлових забудов за рахунок проведення робіт тільки в денний час, застосування сучасних технологій будівництва та виконання заходів щодо пилопригнічення (полив автодоріг водою, застосування захисної будівельної сітки). Будівельні машини з двигуном внутрішнього згорання регулярно проходять контроль на гранично допустимі викиди шкідливих речовини. Таким чином, вплив на атмосферне повітря при будівництві є прийнятним.

За даними табл. 2.10 слід констатувати достатній рівень екологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

Щодо рівня інформаційної екологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» протягом аналізованого періоду, то відзначимо наступне: підприємство використовувало комп'ютери; середня кількість працівників, які використовували комп'ютер у роботі складає 8 осіб у 2018 р. та 1 особу у 2019–2020 рр.; підприємство використовувало локальну комп'ютерну мережу та мережу Інтернет; підприємство не мало фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та не проводило будь-які навчання з метою розвитку у своїх співробітників навичок у сфері ІКТ; не здійснювався набір фахівців у сфері ІКТ; технічне обслуговування інфраструктури ІКТ, підтримка та

розвиток офісного програмного забезпечення, підтримка та розробка веб-рішень, безпека і захист даних забезпечуються зовнішніми постачальниками послуг; підприємство активно використовувало мережу Інтернет для забезпечення господарської діяльності; підприємство не мало власного веб-сайту; підприємство не використовує соціальні медіа у власній діяльності; підприємство не купувало послуги хмарних обчислень та не проводило аналіз «великих даних»; підприємство не провадить електронну торгівлю через мережу Інтернет.

Таким чином слід констатувати низький рівень інформаційної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

В цілому за результатами проведеного аналізу слід констатувати майже повну втрату економічної безпеки й регрес ТОВ «Львівська Мрія» на кінець 2020 р., подальший розвиток при такому стані справ є ускладненим.

2.3 Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія»

Для проведення інтегральної оцінки рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» використаємо методіку, яку було детально описано в першому розділі кваліфікаційної роботи. Вказана методика передбачає розрахунок інтегрального показника рівня економічної безпеки відповідного підприємства на основі обчислення тактичної безпеки шляхом визначення системи моментних показників та стратегічної безпеки шляхом визначення системи інтервальних показників.

Першим кроком на основі даних табл. Г.1 додатку Г розрахуємо систему моментних показників для оцінки тактичної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія», зробимо висновок щодо рівня кожної оцінюваної складової тактичної економічної безпеки та розрахуємо інтегральний показник оцінки тактичної складової економічної безпеки підприємства (табл. 2.11)

Динаміка показників тактичної складової економічної безпеки

ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр.

Показник	За рік			Оцінка рівня безпеки	
	2018	2019	2020	2019	2020
Фінансова безпека					
Коефіцієнт автономії	-0,005	-0,15	-0,26	низький	низький
Коефіцієнт покриття	0,78	0,63	0,58	низький	низький
Кадрова безпека					
Коефіцієнт плинності кадрів	0,44	2,75	0,50	низький	низький
Частка втраченого робочого часу	0,34	0,76	0,95	низький	низький
Техніко-технологічна безпека					
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,67	0,77	0,86	низький	низький
Коефіцієнт використання виробничих потужностей	0,56	0,12	0,05	низький	низький
Силова безпека					
Рівень збереження майна	0,28	0,23	0,22	низький	низький
Інформаційна безпека					
Рівень забезпечення працівників інформацією для прийняття рішень	0,65	0,33	0,33	низький	низький
Ресурсна безпека					
Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	-1,74	-4,37	-5,19	низький	низький
Політико-правова безпека					
Рівень дотримання на підприємстві трудового законодавства	0,89	0,53	0,45	достатній	достатній
Інтегральна оцінка тактичної складової					
Тінт	0,227	0,161	-0,088	низький	низький

Як бачимо з табл. 2.11, коефіцієнт автономії через від'ємний розмір власного капіталу має від'ємне значення протягом всього аналізованого періоду, а коефіцієнт покриття за своїм значенням є меншим за граничне значення, що дорівнює 1, таким чином обидва коефіцієнти отримують низький рівень оцінки, отже тактичний рівень фінансової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

Плинність на аналізованому підприємстві протягом всього періоду перевищує допустиме значення 20%, а втрати робочого часу через простой внаслідок арешту землі сягають 75–95% у 2019–2020 рр., тож обидва коефіцієнти

кадрової безпеки отримують низький рівень оцінки, а тактичний рівень кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

В межах оцінки техніко-технологічної безпеки бачимо, що знос основних засобів у 2019–2020 рр. перевищує 70%, а використання потужностей знаходиться на рівні 5–12% внаслідок того, що підприємство не може працювати у нормальному режимі через спробу рейдерського захоплення з боку будівельної компанії «KAN Development». Відповідно обидва коефіцієнти отримують низький рівень оцінки, а тактичний рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

Рівень збереження майна підприємства внаслідок арешту основної кількості земельних ділянок, на яких відбувається будівництво, протягом всього періоду є меншим за граничне значення 35%, саме тому коефіцієнт отримує низький рівень оцінки, як і в цілому тактичний рівень силової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія». Аналогічно низьким є рівень забезпечення працівників інформацією для прийняття рішень, який було визначено вербально експертним шляхом із залученням керівника аналізованого підприємства, що пов'язано з тим, що підприємство з 2018 р. функціонує в умовах підвищеного рівня нестабільності та відсутності повноти інформації через конфлікт та наявність численної кількості судових позовів від потужного державного інституту.

На підприємстві відсутній робочий капітал, тож коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом у 2018–2020 рр. має від'ємні значення, що зумовлює низьку оцінку тактичного рівня ресурсної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

Рівень дотримання на підприємстві трудового законодавства, який було визначається вербально експертним шляхом із залученням бухгалтера аналізованого підприємства, у 2019–2020 р. відповідає середньому рівню 35–70%, на підприємстві існують порушення, пов'язані із затримками виплат

заробітної плати й податкових платежів, при цьому тактичний рівень політико-правової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є достатнім.

Інтегральний показник тактичної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» було розраховано в екселі шляхом множення величини окремого індикатора за i -ю функціональною складовою на питому вагу значущості окремого індикатора (наведено в табл. Г.1 додатку Г) та вагомість кожної функціональної складової з подальшим їх сумуванням (рис. 1.2). Як бачимо з отриманих значень, на підприємстві спостерігається щорічне погіршення рівня тактичної складової економічної безпеки, на що вказує зменшення інтегрального показника на 29,1% у 2019 р. та набуття ним від'ємного значення у 2020 р. (зменшення на 154,4%), що відповідає раніше проведеним розрахункам. В цілому слід зробити висновок, що у 2019–2020 рр. рівень тактичної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

Наступним кроком розрахуємо систему інтервальних показників для оцінки стратегічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія», зробимо висновок щодо рівня кожної оцінюваної складової стратегічної економічної безпеки та розрахуємо інтегральний показник оцінки стратегічної складової економічної безпеки підприємства (табл. 2.12).

Як бачимо з табл. 2.12, коефіцієнт оборотності оборотних активів протягом всього періоду має значення менше 1, тож отримує низьку оцінку, рентабельність продукції у 2019 р. перевищує 20%, тож отримує високу оцінку, однак у 2020 р. її значенням менше гранично допустимих 10%, що зумовлює низький рівень оцінки. Тож можна зробити висновок щодо достатнього рівня стратегічної складової фінансового компонента економічної безпеки у 2019 р. та низький її рівень у 2020 р.

Рівень відповідності величини оплати праці кваліфікації працівника та його продуктивності у 2019–2020 рр. менше граничного значення 35%, що пов'язано з тим фактом, що продуктивність праці аналізованого підприємства

зменшується більшими темпами ніж фонд оплати праці, тож вказаний показник отримує низький рівень оцінки.

Таблиця 2.12

**Динаміка показників стратегічної складової економічної безпеки
ТОВ «Львівська Мрія» у 2018-2020 рр.**

Показник	За рік			Оцінка рівня безпеки	
	2018	2019	2020	2019	2020
Фінансова безпека					
Коефіцієнт оборотності активів	0,84	0,14	0,0017	низький	низький
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг)	0,05	0,40	-0,54	високий	низький
Кадрова безпека					
Рівень відповідності величини оплати праці кваліфікації працівника та його продуктивності	0,59	0,31	0,14	низький	низький
Морально-психологічний клімат у колективі	0,72	0,44	0,37	достатній	достатній
Техніко-технологічна безпека					
Коефіцієнт оновлення	0,101	0,089	0,047	достатній	низький
Фондовіддача, грн/грн	27,64	6,11	0,04	високий	низький
Силова безпека					
Рівень захисту персоналу	0,53	0,33	0,21	низький	низький
Інформаційна безпека					
Рівень захисту комерційної інформації	0,42	0,06	0,02	низький	низький
Ресурсна безпека					
Матеріаловіддача	12,36	1,15	0,01	низький	низький
Політико-правова безпека					
Захищеність від встановлення контролю над підприємством сторонніми особами	0,64	0,28	0,18	низький	низький
Інтегральна оцінка тактичної складової					
Сінт	5,14	1,13	0,02	низький	низький
Інтегральна оцінка економічної безпеки					
ЕБінт	2,19	0,55	-0,04	низький	низький

Морально-психологічний клімат було оцінено вербально експертним шляхом, він є досить стабільним, хоча й наближується до граничного значення у 35% у 2020 р., тому оцінка вказаного показника є достатньою. Однак, враховуючи той факт, що перший показник має більший рівень вагомості, слід

зробити висновок про те, що стратегічний рівень кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

Коефіцієнт оновлення у 2019 р. знаходиться в нормальному діапазоні 5–10%, тож отримує достатню оцінку, однак у 2020 р. він знижується до 4,7%, тож оцінка є низькою. Фондовіддача у 2019 р. є достатньою, та за рахунок її зниження до розміру менше за 1 у 2020 р. вказаний показник змінює оцінку на низьку. Враховуючи той факт, що вагомість показника фондовіддачі перевищує вагомість коефіцієнта оновлення основних засобів, стратегічний рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» у 2019 р. є високим, а у 2020 р. низьким.

Рівень захисту персоналу та рівень захисту комерційної інформації у 2019–2020 рр. є меншим за граничне значення 35%, в аналізованого підприємства через збитковість не вистачає ресурсу для забезпечення належного рівня захисту як працівників, так і комерційної інформації. Тож у 2019–2020 рр. стратегічний рівень силової та інформаційної складових економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким.

Матеріаловіддача у 2019–2020 рр. є меншою за рекомендоване граничне значення 2,0, тож вказаний показник отримує низьку оцінку, що зумовлює низьку оцінку стратегічного рівня ресурсної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

З урахуванням триваючого конфлікту з будівельною компанією «KAN Development», арешту землі та судових позовів існує значний ризик встановлення контролю над аналізованим підприємством сторонніми особами, що й зумовлює низький рівень оцінки як відповідного показника, стратегічного рівня політико-правової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

Інтегральний показник стратегічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» було розраховано в екселі аналогічно розрахунку інтегрального показника тактичної складової. Як бачимо з отриманих значень, на підприємстві спостерігається щорічне погіршення рівня стратегічної

складової економічної безпеки, на що вказує щорічне зменшення інтегрального показника на 78,0% та на 97,8% у 2019 р. та 2020 р. В цілому слід зробити висновок, що у 2019–2020 рр. рівень стратегічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким (у 2019 р. зроблено такий висновок адже переважна більшість індикаторів отримали низьку оцінку).

Загальний інтегральний показник економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія», розрахований на основі інтегральних показників її тактичної і стратегічної складових з урахуванням їх вагомості, також має тенденцію до щорічного зменшення на 75,0% та на 107,8% у 2019 р. та у 2020 р. з набуттям показника від'ємного значення у 2020 р., що вказує на щорічне зниження рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» та відповідає раніше проведеним розрахункам.

У підсумку відзначимо, що у 2019–2020 р. ТОВ «Львівська Мрія» має низький рівень економічної безпеки з тенденцією до погіршення, що свідчить про зростання рівня небезпеки, фактичні ознаки кризи та численні загрози не просто розвитку, але й існуванню підприємства як соціально-економічної системи та зумовлює необхідність вжиття термінових заходів з покращення ситуації.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ Й ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У 2 розділі кваліфікаційної роботи було встановлено низький рівень економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» з тенденцією до погіршення на кінець 2020 р., основною причиною чого є триваючий з 2018 р. конфлікт з будівельною компанією «KAN Development» щодо прав на землю, на якій відбувалося будівництво об'єктів ТОВ «Львівська Мрія», що фактично є спробою рейдерського захоплення об'єктів нерухомості аналізованого підприємства з боку іншого суб'єкта, який при цьому виступає одним з інвесторів ТОВ «Львівська Мрія». З 2018 р. більша частина земельних ділянок ТОВ «Львівська Мрія», а, відповідно, зведені об'єкти нерухомості знаходяться в арешті, нове будівництво заморожене, тривають численні судові справи. Ситуація ускладнювалася тим фактом, що є аналізоване підприємство не могло подати скаргу в Антирейдерську колегію України, оскільки Мінюст не розглядає скарги, якщо наявний судовий спір щодо нерухомого майна.

Проте, наприкінці 2020 р. (кінець листопада) Верховний суд України відмінив судову постанову суду першої інстанції, яка була винесена на користь «KAN Development» (проте лише за одним з декількох судових позовів), визнавши неправомірність його вимог до ТОВ «Львівська Мрія», що дозволяє зняти арешт з частини землі, добувати частину об'єктів й почати здійснювати продаж готових об'єктів нерухомості на розблокованих земельних ділянках.

Відтак, з урахуванням виведення з під арешту частини землі й об'єктів нерухомості ТОВ «Львівська Мрія» першим кроком сплануємо звітність аналізованого підприємства на 2021 р. (додатки Л, М).

Як бачимо з проведеного планування, за рахунок того, що на розблокованій земельній ділянці знаходяться об'єкти нерухомості різного ступеню готовності (будівництво за якими було заморожено на період судових

розглядів), за рахунок відновлення діяльності, здачі в експлуатацію та продажу добудованих об'єктів нерухомості ТОВ «Львівська Мрія» очікує отримати розмір чистого доходу від реалізації майже на рівні 2018 р., коли й було накладено арешти на земельні ділянки й нерухомість підприємства: зростання чистого доходу у більше ніж 1500 разів порівняно з 2020 р., у 18,6 разів порівняно з 2019 р. та у 0,98 рази порівняно з 2018 р.

Також за підсумками 2020 р. підприємство планує отримати незнаний розмір чистого прибутку – 45,9 тис. грн. – який буде спрямовано на покриття непокритого збитку минулих років.

Наступним кроком, враховуючи той факт, що тема кваліфікаційної роботи виводить в якості основного аспекту діагностику економічної безпеки, розглянемо не складну інтегральну методику експрес-оцінювання рівня економічної безпеки, яку ми пропонуємо до використання на вітчизняних промислових підприємствах, в основі якої лежить методика інтегральної оцінки фінансового стану підприємства, запропонована О. Ю. Клементьєвою [17]. Доцільність використання запропонованої методики можна пояснити таким чином: сьогодні існує численна кількість як якісних, так і кількісних методик аналізу рівня економічної безпеки підприємств, однак, суттєвою, проблемою багатьох з них є те, що вони розроблялися західними вченими відповідно до умов функціонування закордонних корпорацій, а, отже, не враховують специфіку вітчизняного економічного простору, що призводить до спотворення результатів аналізу. Такий стан справ зумовлює доцільність розробки й застосування на практиці наочних та нескладних у використанні методів оцінювання економічної безпеки, які забезпечували б можливість обчислення інтегрального показника та, поряд із цим, враховували б специфіку економічного простору України.

Для побудови інтегрального показника пропонується використовувати формулу середньоарифметичної зваженої, яка передбачає надання кожному показнику певного рівня значущості [17]:

$$I = \sum_i^m s_i w_i, \quad (3.1)$$

де m – кількість фінансових показників інтегральної оцінки;

s_i – стандартизоване значення фінансового показника;

w_i – вага (значимості) фінансового коефіцієнта.

При проведенні експрес-аналізу економічної безпеки увагу, перш за все, слід приділяти фінансові стійкості, ліквідності і платоспроможності та ефективності використання капіталу, тому інтегральна оцінка являє собою сумарне значення стандартизованих показників, що характеризують ці складові. Стандартизація вибраних показників здійснюється шляхом ділення фактичних показників на стандартне значення, тобто [17]:

$$s_i = x_i / a_i, \quad (3.2)$$

де x_i – фактичне значення фінансового показника;

a_i – стандартне значення фінансового показника.

Таким чином, виходячи із визначеного механізму стандартизації (2), формула (3.1) буде мати наступний вигляд [19]:

$$I = \sum_i^m \frac{x_i}{a_i} w_i, \quad (3.3)$$

На основі отриманого інтегрального показника робиться висновок про рейтинг підприємства за певною шкалою.

До беззаперечної переваги запропонованої методики відносимо той факт, що її розробка відбувалася з урахуванням специфіки вітчизняної економічної системи, на що вказує той факт, що значення показників оцінки рівня економічної безпеки та їх вагових коефіцієнтів отримані на основі аналізу результатів діяльності промислових підприємств України (табл. 3.1), а

враховуючи той факт, що фінансова складова є основною складовою економічної безпеки підприємства, вона цілком може застосовуватися для експрес-аналізу рівня його економічної безпеки.

Таблиця 3.1

Стандартні значення показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства та їх вагові коефіцієнти

Показник	ω_i	a_i
Показники ефективності використання капіталу, Z		
Прибутковість поточних активів	6	0,1
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06
Загальна рентабельність продукції	10	0,10
Рентабельність продажу за чистим прибутком	4	0,05
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,40
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5
Показники платоспроможності та ліквідності, Y		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,20
Коефіцієнт покриття	2	0,70
Показники фінансової стійкості, X		
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2	0,10
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5

Примітка. Джерело : [19]

В залежності від значення інтегрального показника експрес-аналізу рівня економічної безпеки на основі шкали, розробленої О.Ю. Клементьевою, пропонується п'ятиступенева градація рівнів економічної безпеки підприємства: незадовільна, задовільна, нестабільна, впевнена, куражна, критерії яких наведені в табл. Н.1 додатку Н.

Для апробації запропонованої методики нами було проведено експрес-аналіз рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» на період 2019–2020 рр., а також на плановий 2021 р. (табл. 3.2). Як бачимо з табл. 3.2, інтегральний показник експрес-аналізу рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» протягом всього періоду має значення нижче нуля, що вказує на незадовільний рівень економічної безпеки, який характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування, що й притаманно аналізованому підприємству.

Таблиця 3.2

Розрахунок інтегрального показника економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» на період 2019–2020 рр., а також на плановий 2021 р.

Показник	ω_i	a_i	2019 р.			2020 р.			2021 р.		
			z, y, x	si	$si\omega_i$	z, y, x	si	$si\omega_i$	z, y, x	si	$si\omega_i$
Показники ефективності використання капіталу, Z											
Прибутковість поточних активів	6	0,1	-0,13	-1,30	-7,80	-0,09	-0,9	-5,4	0,0014	0,01	0,08
Ефективність використання власного капіталу	2	0,06	-1,83	-30,50	-61,00	-0,45	-7,5	-15	-0,0056	-0,09	-0,19
Загальна рентабельність продукції	10	0,1	0,29	2,90	29,00	-1,16	-11,6	-116	0,16	1,60	16,00
Рентабельність продажу за чистим прибутком	4	0,05	-1,31	-26,20	-104,80	-75,6	-1512	-6048	0,0008	0,02	0,06
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3	2,4	0,14	0,06	0,18	0,0017	0,0007	0,0021	2,83	1,18	3,54
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3	5	1,58	0,32	0,95	0,05	0,01	0,03	37,70	7,54	22,62
Z	–	–	–	–	-143,48	–	–	-6184,37	–	–	42,12
Показники платоспроможності та ліквідності, Y											
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	0,2	0,00004	0,0002	0,0004	0,00006	0,0003	0,0006	0,0001	0,0007	0,0014
Коефіцієнт покриття	2	0,7	0,53	0,76	1,51	0,48	0,69	1,37	0,61	0,88	1,75
Y	–	–	–	–	1,51	–	–	1,37	–	–	1,76
Показники фінансової стійкості, X											
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2	0,1	-5,19	-51,9	-103,8	-0,81	-8,1	-16,2	-2,89	-28,89	-57,79
Коефіцієнт фінансової незалежності	2	0,5	-0,15	-0,3	-0,6	-0,26	-0,52	-1,04	-0,23	-0,47	-0,93
X	–	–	–	–	-104,4	–	–	-17,24	–	–	-58,72
Інтегральний показник, I	–	–	–	–	-246,36	–	–	-6200,24	–	–	-14,85

При цьому найгірша ситуація спостерігається у 2020 р. з суттєвим покращенням на кінець планового 2021 р., на що вказує зростання інтегрального показника у 417,5 разів, що повністю відповідає як результатам аналізу за 2018–2019 рр., так і результатам проведеного планування на 2021 р..

Наступним кроком розглянемо шляхи зміцнення економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

Враховуючи той факт, що аналізоване підприємство стало об'єктом рейдерської атаки з боку бізнес-партнера, що й зумовило виникнення наявних проблем в галузі економічної безпеки, розглянемо пропозиції, використання яких допоможе ТОВ «Львівська Мрія» уникати подібних ситуацій в майбутньому:

1. Використовувати сервіс CONTR AGENT від ЛІГА:ЗАКОН.CONTR AGENT, який допоможе поставити на контроль свого бізнес-партнера та переглядати повну карту контрагента можна в зручному режимі. Вказаний сервіс являє собою моніторинг у реальному часі, який дає змогу відстежувати діяльність компанії, бізнес-партнерів та отримувати миттєві сповіщення про будь-які зміни. У сервісі втілено зручний пошук партнерів та фільтрацію за: кодом ЄДРПОУ, КВЕДом, віком компанії, регіоном, формою діяльності, статусом підприємства. На перший час можна використовувати тестову версію системи CONTR AGENT, яка надається на безкоштовній основі на 1 місяць.

2. Для того, щоб уберегти свою нерухомість від рейдерів, що є актуальним для ТОВ «Львівська Мрія», варто стежити за відомостями в державних реєстрах за допомогою сервісу SMS-Маяк, який повідомляє власників про зміни в статусі їх нерухомості та бізнесу – завдяки ньому можна відстежувати зміни статусу об'єкта нерухомості. Отримана інформація дасть змогу своєчасно звернутися до суду з позовною заявою про скасування вчинених реєстраційних дій, а також до правоохоронних органів із заявою про неправомірність таких дій. Ефективно уберегтися від рейдерів також допоможуть сервіси SMS-Маяк Земля та SMS-Маяк Іпотека від «ЛІГА:ЗАКОН», за допомогою яких можна оперативно дізнатися про зміни в

реєстрі нерухомості (через SMS-повідомлення, електронним листом або через повідомлення в кабінеті користувача) [48].

3. Доцільно передбачити додаткові формальності для відчуження часток у статутному капіталі ТОВ «Львівська Мрія»: внести до статуту вимоги щодо обов'язкового нотаріального посвідчення договорів відчуження корпоративних прав (запобіжники до статуту), передбачити заборону на укладення таких угод представниками, лише на основі особистих підписів власників, внести додаткові вимоги щодо нотаріального засвідчення – такі положення в установчих документах демонструють порушення державного реєстратора, що і перевіряє Антирейдерська колегія [22].

4. Дієвим і економічно доцільним способом захисту майнових прав для ТОВ «Львівська Мрія» може бути титульне страхування, яке є страхуванням фінансового ризику втрати або обмеження права власності на об'єкт нерухомості. Та слід відзначити, що цей різновид страхових послуг є новим на українському страховому ринку і надається лише невеликою кількістю страхових компаній. Об'єктами титульного страхування є майнові інтереси страхувальника, які пов'язані: з нанесенням збитку його майновим правам через позбавлення права власності на майно на підставі рішення суду, що вступило в законну силу; з його судовими витратами по веденню в судових органах справ. Предметом договору є: предмет іпотеки; житлові приміщення; нежилі приміщення; незавершені законсервовані капітальні будови; підприємства як майнові комплекси; земельні ділянки. Страховим випадком признається факт спричинення збитку страхувальнику в результаті втрати права власності на майно, відповідно до рішення суду, що вступило в законну силу [14, с. 142].

Враховуючи часткове розблокування діяльності ТОВ «Львівська Мрія», а також спираючись на особливості будівельної діяльності в Україні для підвищення рівня економічної безпеки аналізованого підприємства за рахунок коштів, які підприємство очкує отримати у вигляді сплати неустойки від «KAN Development» за виграним аналізованим підприємством судовим позовом у

розмірі 1 млн. грн. (яку не включено до планової суми інших операційних доходів), пропонуємо реалізувати аналізованому підприємству інноваційний проект по запровадженню в його діяльності електрошлакового зварювання вертикальних будівельних конструкцій, концепція якого викладена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Концепція проекту електрошлакового зварювання вертикальних будівельних конструкцій

<i>Сутність ідеї:</i> використання в діяльності аналізованого підприємства новітньої технології, в основу якої покладено метод електрошлакового зварювання (ЕШЗ) вертикальних будівельних конструкцій мундштуком, що плавиться. Інноваційний підхід дозволяє зварювати вертикальні будівельні конструкції товщиною металу 30–120 мм.
<i>Параметри проекту:</i> тривалість до 3 місяців; вартість 860 тис. грн.
<i>Очікувані вигоди проекту:</i> зменшення собівартості, зростання чистого доходу, збільшення прибутку
<i>Ризики проекту:</i> порушення терміну поставок обладнання, недостатня кваліфікація працівників ТОВ «Мрія» для використання вказаної технології, як наслідок, низька якість проведення робіт з ЕШЗ
<i>Постачальник:</i> для використання в діяльності аналізованого підприємства технології ЕШЗ є потреба в новому обладнанні, виробником якого є Дослідний завод зварювального обладнання «Патон». Комплектуючі для обслуговування технології (зварювальні електроди d3) також постачає завод «Патон».
<i>Переваги використання технології ЕШЗ для підприємства:</i> можливість зварювання вертикальних стикових з'єднань будівельних конструкцій за один прохід, у зв'язку з чим економічність виконання робіт підвищується з ростом товщини металу, що зварюється; зварювання проводиться без попередньої обробки кромки; економічно доцільно застосовувати її вже починаючи з 40 мм, але найчастіше вона використовується для зварювання товщин 100-500 мм; можливість проводити зварювальні роботи незалежно від погодних умов; терміни проведення зварювальних робіт в порівнянні з ручним електродуговим зварюванням зменшуються більш, ніж в 50 разів: швидкість зварювання досягає 5 м/год; зменшення витрат флюсу зменшується в 20–30 разів; зростання продуктивності праці до 20 разів; скорочення чисельності працівників для проведення зварювальних робіт; зростання рівня безпеки проведення зварювальних робіт.
<i>Ефективність проекту:</i> запровадження в діяльності підприємства технології ЕШЗ вертикальних будівельних конструкцій за рахунок зростання економічності та зменшення матеріальних витрат, збільшення продуктивності через зменшення тривалості робіт та потрібної кількості працівників дозволить отримати зростання чистого доходу від реалізації щонайменше на 5%

Примітка. Джерело : з урахуванням [50]

З урахуванням зроблених припущень щодо ефективності пропонованого інноваційного проекту розглянемо, як вплине його реалізація на основні

фінансові показники ТОВ «Львівська Мрія» у 2021 р. без урахування та з урахуванням запропонованих заходів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Економічна ефективність реалізації в діяльності ТОВ «Львівська Мрія» проекту електрошлакового зварювання вертикальних будівельних конструкцій у 2021 р.

Стаття	2021 р. (до проекту)	2021 р. (з урахуванням проекту)	Абсолютний приріст, тис. грн	Темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	69760,8	73248,8	3488,0	105
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(58599,1)	(58599,1)	–	–
Валовий прибуток (збиток)	11161,7	14649,8	3488,1	131,3
Чистий прибуток (збиток)	45,8	2906,1	2860,3	6345,2
Інтегральний рівень економічної безпеки	-14,85	-13,01	1,84	87,6

Як бачимо з табл. 3.4, навіть 5% зростання чистого доходу справляє суттєвий вплив на основні фінансові результати ТОВ «Львівська Мрія», зокрема, можна очікувати зростання валового прибутку на 3488,1 тис. грн та чистого прибутку на 2860,3 тис. грн.

Таким чином слід констатувати високий рівень прибутковості запропонованого інноваційного проекту, реалізація якого не лише чинитиме позитивний вплив на збалансованість діяльності та рівень економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» (інтегральний показник економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія», обчислений на основі запропонованої у 3 розділі кваліфікаційної роботи методики внаслідок реалізації запропонованого інноваційного проекту підвищується з -14,85 до -13,01), але й сприятиме комерціалізації розробок вітчизняних вчених.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження в рамках випускної кваліфікаційної роботи можна зробити наступні висновки.

Економічна безпека підприємства являє собою такий стан підприємства, за якого забезпечується його захищеність від впливу загроз і змін зовнішнього і внутрішнього середовища на основі їх попередження, мінімізації несприятливого впливу та своєчасного подолання, що досягається за рахунок ефективного використання економічних ресурсів та узгодження економічних інтересів підприємства з економічними інтересами стейкхолдерів та створює основу для забезпечення стабільного функціонування та збалансований безперервний розвиток у майбутньому.

Своєю чергою, діагностика економічної безпеки являє собою вихідну умову забезпечення необхідного і достатнього рівня економічної безпеки підприємства на основі ідентифікації та комплексного й достовірного аналізу визначеного переліку індикаторів економічної безпеки за кожною її функціональною складовою, що забезпечує можливості оперативного коригування діяльності підприємства для зміни чи підтримання досягнутого ним рівня економічної безпеки. Найбільш розповсюдженими сьогодні підходами до діагностики економічної безпеки підприємства є: підхід на основі аналізу фінансового стану, прибутково-інвестиційний, тримірний, ресурсно-функціональний, індикативний, економіко-математичний та інтегральний підхід.

За результатами аналізу основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Львівська Мрія» було встановлено, що у 2019–2020 рр. відбувається скорочення економічного (на 19,1% та на 4,4% на кінець 2019 р. та 2020 р.), в т.ч. виробничого потенціалів ТОВ «Львівська Мрія» та неефективне використання його ресурсів, збільшення всіх аналізованих періодів обороту й набуття ними катастрофічно високих значень, особливо на кінець 2020 р., що пов'язано, насамперед, з критичним падінням чистого доходу (на 94,7% та на

98,9% у 2019 р. та у 2020 р.), підприємство не має власного капіталу, повністю фінансує себе за рахунок поточних боргів, є збитковим (у 2020 р. чистий дохід не покриває навіть собівартості реалізованої продукції). Такий стан справ пов'язаний зі спробою рейдерського захоплення: з 2018 р. більша частина земельних ділянок ТОВ «Львівська Мрія», а, відповідно, зведені об'єкти нерухомості знаходяться в арешті, нове будівництво заморожене, тривають численні судові справи, що має катастрофічний вплив на рівень економічної безпеки підприємства.

За результатами аналізу економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» за окремими функціональними складовими встановлено занижкий рівень фінансової складової економічної безпеки з погіршенням ситуації на кінець 2020 р.: підприємство є збитковим з погіршенням ситуації на кінець 2020 р.; при аналізі ліквідності балансу виконується лише третя умова через не використання підприємством довгострокових пасивів, при цьому спостерігається не відповідність всіх аналізованих коефіцієнтів ліквідності нормі; протягом 2018–2020 рр. аналізоване підприємство має кризовий тип фінансової стійкості, також спостерігається невідповідність значень відносних коефіцієнтів рекомендованим значенням, тож фінансова стійкість ТОВ «Львівська Мрія» є заниженою. На аналізованому підприємстві спостерігається щорічне зниження рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки: звуження виробничого потенціалу на 29,2% та на 35% відповідно у 2019 р. та у 2020 р.; основні засоби підприємства спрацьовані більше ніж на 50%; коефіцієнт вибуття основних засобів протягом всього періоду суттєво перевищує коефіцієнт оновлення; відбувається щорічне зменшення фондівдачі на 77,9% та на 99,3% та збільшення фондомісткості у 4 рази та у 141,5 рази відповідно у 2019 р. та у 2020 р.

Аналіз інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» дозволив встановити скорочення середньооблікової чисельності персоналу; високий рівень плинності (50% у 2020 р.); постійність

кадрів у 2019–2020 рр. складає лише 25%, а укомплектованість персоналом лише 10% від реальної потреби; продуктивність праці у 2020 р. скорочується на 99,6%; коефіцієнт втрат робочого часу не лише має тенденцію до щорічного зростання (на 23,5% та на 25% у 2019 р. та у 2020 р.), але й набуває значення 95% у 2020 р., що дозволяє констатувати погіршення рівня інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» та її низький рівень у 2020 р. Також встановлено достатній рівень екологічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» й низький рівень її інформаційної складової.

За результатами інтегральної оцінки рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» встановлено щорічне погіршення рівня тактичної складової економічної безпеки, на що вказує зменшення інтегрального показника на 29,1% у 2019 р. та набуття ним від'ємного значення у 2020 р. (зменшення на 154,4%), тож у 2019–2020 рр. рівень тактичної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким. Також встановлено погіршення рівня стратегічної складової економічної безпеки, на що вказує щорічне зменшення інтегрального показника на 78,0% та на 97,8% у 2019 р. та 2020 р., при цьому у 2019–2020 рр. рівень стратегічної складової економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія» є низьким. Загальний інтегральний показник економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія», також має тенденцію до щорічного зменшення на 75,0% та на 107,8% у 2019 р. та у 2020 р. з набуттям показника від'ємного значення у 2020 р., що вказує на щорічне зниження рівня економічної безпеки ТОВ «Львівська Мрія».

У третьому розділі кваліфікаційної роботи з урахуванням того факту, що наприкінці 2020 р. Верховний суд України відмінив судову постанову суду першої інстанції, яка була винесена на користь «KAN Development» (рейдер), визнавши неправомірність його вимог до ТОВ «Львівська Мрія» сплановано звітність аналізованого підприємства на 2021 р. Зняття арешту дозволяє очікувати зростання чистого доходу у 2021 р. у більше ніж у 1500 разів порівняно з 2020 р., у 18,6 разів порівняно з 2019 р. та у 0,98 рази порівняно з 2018 р. Також

за підсумками 2020 р. підприємство планує отримати незначний розмір чистого прибутку – 45,9 тис. грн.

У роботі запропоновано інтегральну методику експрес-аналізу рівня економічної безпеки підприємства, перевагою якої є те, що її розробка здійснювалася на основі аналізу результатів діяльності промислових підприємств України. Апробація запропонованої методики засвідчила незадовільний рівень економічної безпеки, який характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування. При цьому найгірша ситуація спостерігається у 2020 р. з суттєвим покращенням на кінець планового 2021 р., на що вказує зростання інтегрального показника у 417,5 разів, що відповідає як результатам аналізу за 2018–2019 рр, так і результатам проведеного планування на 2021 р.

Враховуючи той факт, що аналізоване підприємство стало об'єктом рейдерської атаки з боку бізнес-партнера, що й зумовило виникнення проблем в галузі економічної безпеки, надано пропозиції, використання яких допоможе ТОВ «Львівська Мрія» уникати подібних ситуацій в майбутньому, зокрема, використовувати сервіс CONTR AGENT від ЛІГА:ЗАКОН, внести запобіжники до статуту підприємства, використовувати титульне страхування.

Також запропоновано до реалізації проект електрошлакового зварювання вертикальних будівельних конструкцій реалізація якого спрямована на збільшення економічності та зменшення матеріальних витрат, збільшення продуктивності через зменшення тривалості робіт та потрібної кількості працівників, що дозволить ТОВ «Львівська Мрія» отримати зростання чистого доходу від реалізації щонайменше на 5% й, відтак, очікувати у 2021 р. зростання валового прибутку на 3488,1 тис. грн та чистого прибутку на 2860,3 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алькема В. Г., Копитко М. І. Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки автомобілебудівних підприємств. *Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка*. 2015. Вип. 39. С. 75–88.
2. Алькема В. Г., Кириченко О. С., Пазєєва Г. М. Діагностика економічної безпеки підприємства (на матеріалах транспортно-експедиційних підприємств України) : монографія. К. : Університет «КРОК», 2019. 328 с.
3. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств : монографія. К. : Видво Європейського університету, 2004. 170 с.
4. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Діагностика економічної безпеки підприємств. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 180 с.
5. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия. *Факторы безопасности*. 2012. URL: <http://www.safetyfactor.ru>. (дата обращения 15.06.2021).
6. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. К. : Ельга, Ніка-Центр, 2009. 784 с.
7. Богдан Н. М. Теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств будівельного комплексу в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1434>. (дата звернення 28.06.2021).
8. Вартанян В. М., Скачков О. М., Ревенко Д. С. Моделирование экономической безопасности предприятия в условиях неопределенности исходных данных. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Нові рішення в сучасних технологіях*. 2013. № 56 (1029). С. 147–154.
9. Вершинина А. Н. Диагностика как фактор экономической безопасности предприятия. *Евразийский Научный Журнал. Экономические*

науки. 2016. № 3. URL: <http://www.journalpro.ru/articles/diagnostika-kak-faktor-ekonomicheskoy-bezopasnosti-predpriyatiya:text>. (дата обращения 18.06.2021).

10. Воронкова Т. Є., Мельник Д. М. Проблема забезпечення економічної безпеки підприємства. *НТИ*. 2015. С. 19–25.

11. Гічова Н. Ю. Діагностика та підвищення економічної безпеки підприємства : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.04. Дніпропетровськ : Б.в., 2010. 20 с.

12. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : монографія [І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова та ін.]. Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. 264 с.

13. Довбня С., Гічова Н. Діагностика рівня економічної безпеки підприємств. *Фінанси підприємств*. 2008. № 4. С. 88–97.

14. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна : монографія / [О. А. Бурбело, С. К. Рамазанова, О. М. Заєць, Т. С. Гудіма, О. М. Кузьменко ; за наук. ред. О. А. Бурбело, С. К. Рамазанова]. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. 285 с.

15. Іванова Н. В. Оцінка ефективності системи економічної безпеки агропромислових підприємств. Дис. ... канд. екон. наук / 08.00.04. Запоріжжя, 2011. 268 с.

16. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко- правовий аспект : навч. посіб. К. : Атіка, 2005. 432 с.

17. Клементьєва О. Ю. Удосконалення інтегральної оцінки фінансового стану промислового підприємства. Проблемы материальной культуры. Экономические науки. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35923/13-Klementeva.pdf?sequence=1>. (дата обращения 07.07.2021).

18. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. *Економіка України*. 2005. № 10. С. 48–52.

19. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П. Економічна безпека підприємств: сутність і передумови формування. *Теорія та практика управління у трансформаційний період* : зб. наук. праць. Донецьк : ІЕП НАН України, 2001. Т. 3. С. 3–7.
20. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія. К. : Лібра, 2003. 280 с.
21. Кушнірчук А. О. Підходи до оцінки економічної безпеки будівельного підприємства. *Будівельне виробництво*. 2012. № 4. С. 77–81.
22. Мартинів А. Як вакцинуватися від рейдерства. *Економічна правда*. 8 лютого 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/8/670790/>. (дата звернення 20.09.2021).
23. Мацеха Д. С. Функціональні складові економічної безпеки та показники їхньої оцінки для підприємств легкої промисловості. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1 (48). С. 128–133.
24. Мацова А. С. Экономическая безопасность и управление рисками туристских предприятий. *Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление»*. 2009. Т. 22 (61). № 2. С. 201–211.
25. Мельников А. Б., Снимщикова И. В., Маркова С. В. Особенности обеспечения экономической безопасности на предприятиях строительной отрасли. *Теория-практика*. URL: <http://www.teoria-practica.ru/-1-2011/economika/melnikov-snimchikova-markova.pdf>. (дата обращения 19.09.2021).
26. Механизмы управления экономической безопасностью : монографія [Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов и др.]. Донецк.: ДонНУ, 2002. 178 с.
27. Міщенко С. П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 190–195.

28. Мищенко С. Н. Система обеспечения экономической безопасности организации : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Ростов на Дону, 2004. 197 с.
29. Молодід О. О. Системний підхід при економіко-математичному моделюванні економічної безпеки будівельного підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1373>. (дата звернення 03.10.2021).
30. Момот Т. О., Філатова І. О., Тофанюк О. В. Економічна безпека корпоративних підприємств будівельної галузі. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2011. № 2 (14). С. 14–26.
31. Муратова Н. К. Экономическая безопасность предприятия как успешная составляющая современного бизнеса. *Государственное управление*. 2012. Вып. 32. URL: <<http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/2012/32/Muratova.pdf>>. (дата обращения 18.07.2021).
32. Одинцов А. А. Економічна і інформаційна безпека підприємництва: учеб. пособие для вузов. М. : «Академія». 2006. 336 с.
33. Пазєєва Г. М. Комплексна діагностика в забезпеченні економічної безпеки підприємств (на матеріалах транспортно- експедиційних підприємств України) : дис. ... канд. экон. наук : 21.04.02. Київ, 2017. 291 с.
34. Писаренко Б. А., Проценко Н. Б. Діагностика економічної безпеки функціонування промислових підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2013. № 1. С. 302–305.
35. Сак Т. В. Діагностування рівня економічної безпеки підприємства в умовах обмеженості інформації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 404–408.
36. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О., Бембель О. К. Методи та підходи щодо діагностики економічної безпеки підприємства. *Таврійський науковий вісник*. 2014. № 88. С. 345–350.

37. Соснин А. С., Прыгунов П. Я. Менеджмент безопасности предпринимательства. К. : Изд-во Европ. ун-та, 2004. 357 с.
38. Сосновська І. М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>. (дата звернення 10.08.2021).
39. Сосновська О. О., Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. № 3 (81). С. 124–132.
40. Станкевич Н. А., Карплюк О. О. Сутність економічної безпеки підприємства. Конференції державного університету «Житомирська політехніка». 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/207.pdf>. (дата звернення 10.06.2021).
41. Судакова О. І., Попова В. В., Медведовська Т. П., Мещеряков О. С. Діагностика в системі управління економічною безпекою підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 13. С. 192–195.
42. Федосова О. В., Молодід О. О., Теренчук С. А. Визначення рівня економічної безпеки будівельного підприємства на основі економетричних моделей. *Управління розвитком складних систем*. 2011. № 5. С. 117–119.
43. Хлистун О. А. Формування системи діагностики та управління економічною безпекою підприємств агропродовольчої сфери : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2015. 250 с.
44. Худолей Л. В. Теоретичні аспекти щодо сутності поняття економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 252–257.
45. Чорна М. В., Пірятінська І. В. Концептуальна модель економічної безпеки будівельного підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1477>. (дата звернення 15.06.2021).

46. Чорна О. Ю. Основні функціональні складові економічної безпеки інтегрованої промислової структури. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2016. № 6 (230). С. 187–193.
47. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. ... докт. екон. наук : 21.04.02. К., 2010. 44 с.
48. Як захистити нерухомість від рейдерів: топ-10 змін. Ліга-закон. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/192470_yak-zakhistiti-nerukhomst-vid-reyderv-top-10-zmn. (дата звернення 02.10.2021).
49. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257–263.
50. Які можливості в будівництві від компанії УКРІТАРМ. URL: <https://analitic.ub.ua/4585-novye-vozmojnosti-v-stroitelstve-ot-kompanii-ukritarm.html> (дата звернення 15.10.2021)
51. Stachowiak Z. Teoria i praktyka mechanizmu bezpieczeństwa ekonomicznego z gospodarstwa: [podręcznik is zkolne]. Akademia Obrony Narodowej, 2012. 220 p.

Таблиця А.1

Визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства» з погляду окремих авторів

Автор	Визначення сутності поняття «економічна безпека підприємства»
1	2
<i>Як стан ефективного використання корпоративних ресурсів</i>	
Ареф'єва О., Кузенко Т.	стан ефективного використання ресурсів підприємства та наявних ринкових можливостей для запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам, і забезпечення тривалого виживання та стійкого розвитку на ринку відповідно до обраної господарюючим суб'єктом місії [4, с. 18].
Бланк І.	становище найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства на теперішній час і в майбутньому [6, с. 159].
<i>Як стан виробничої (економічної) системи</i>	
Лисенко Ю, Міщенко С.	стан виробничо-економічної системи, при якому функціонують механізми запобігання чи зменшення ступеня впливу погроз стабільності функціонування і розвитку підприємства [26]
Стаховяк З.	стан розвитку економічної системи, який забезпечує її ефективне функціонування засобом належного використання внутрішніх та зовнішніх чинників, а також здатність результативного протистояння негативному зовнішньому впливу [51]
<i>Як стан економічного розвитку чи ефективного функціонування суб'єкта</i>	
Станкевич Н., Карплюк О.	стан ефективного функціонування суб'єкта господарювання в існуючому ринковому середовищі, спрямований на запобігання внутрішніх і зовнішніх негативних чинників та забезпечення його тривалого виживання і стійкого розвитку відповідно до запланованих завдань [40]
Камлик М.	стан розвитку господарюючого суб'єкта, який характеризується стабільністю економічного розвитку, ефективністю нейтралізації негативних факторів та протидії їх впливу на всіх стадіях його діяльності [16, с. 39].
<i>Як стан захищеності від загроз, ризиків та небезпек</i>	
Сосновська І.	рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства [38].
Худолей Л.	здатність підприємства стабільно та ефективно здійснювати свою діяльність, шляхом усунення зовнішніх та внутрішніх загроз, або досягнення мінімального негативного впливу цих загроз на діяльність та економічний результат [44, с. 255].
Ковальов Д., Сухорукова Т.	стан захищеності діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноваріантні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності [18, с.48].

Продовження таблиці А.1

1	2
<i>Як стан захищеності та реалізації економічних інтересів підприємства</i>	
Соснін О., Пригунов П.	стан захищеності законних та життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, і як наслідок, забезпечення стабільного розвитку у відповідності до поставлених цілей [37, с. 17].
Шемаєва Л.	характеристика підприємства, яка відображає його здатність реалізувати власні стратегічні економічні інтереси при певних зовнішніх умовах завдяки захисту від існуючих і потенційних загроз та використанню можливостей, що надає зовнішнє середовище [47].
<i>Як міра гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних суб'єктів</i>	
Козаченко Г., Пономарьов В.	гармонізація в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами, пов'язаних з ним, суб'єктів зовнішнього середовища, що діють за межами підприємства [19, с. 4].
<i>Як захист від недобросовісної конкуренції та наявність конкурентних переваг</i>	
Белокуров В.	Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства до його стратегічних цілей і завдань [5].
Одинцов А.	стан цивілізованого бізнесу, при якому відсутня економічна чи інша шкода, яка б наносилася бізнесу навмисно чи не навмисно фізичними особами чи соціальними організаціями (у тому числі і юридичними) з порушенням закону чи етики підприємництва [32, с. 45].

Таблиця Б.1

Основні функціональні складові економічної безпеки підприємства

Складова економічної безпеки	Характеристика складової економічної безпеки
<i>Внутрішньовиробничі складові</i>	
Фінансова	характеризує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, ефективність їх використання, напрямки розміщення. Вважається основоположною з погляду ефективності функціонування підприємства
Інтелектуально-кадрова	характеризує збереження і розвиток інтелектуально-кадрового потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом, недопущення масового відтоку кадрів
Інноваційна	характеризує активність інноваційної діяльності, можливості створення та використання інновацій з метою розроблення та впровадження конкурентоспроможної продукції й технологій
Енергетична	характеризує забезпечення та захищеність енергетичного потенціалу підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, можливості ефективного захисту та реалізації інтересів в енергетичній сфері
Екологічна	передбачає дотримання чинних екологічних норм, мінімізацію втрат від забруднення довкілля, запобігання негативному впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан оточуючого середовища
Силова	передбачає забезпечення фізичної і моральної безпеки працівників підприємства, перш за все, керівного складу, збереження його капіталу, майна, захист комерційних інтересів
Інформаційна	передбачає ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підприємства, захист інформації, забезпечення необхідного рівня інформаційного забезпечення функціонування підрозділів та працівників
Техніко-технологічна	ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій найкращим світовим аналогам за оптимізації витрат ресурсів
<i>Позавиробничі складові</i>	
Ринкова	характеризує ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які генеруються середовищем господарювання підприємства
Інтерфейсна	характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами, мінімізацію ризикованих операцій

Примітка. Джерело : побудовано автором з урахуванням [10; 46; 49]

Таблиця В.1

Основні підходи до діагностики економічної безпеки підприємства

Підхід 1	Характеристика підходу 2
<i>Підхід на основі аналізу фінансового стану підприємства [15]</i>	аналізується ряд фінансових показників: коефіцієнти ліквідності, автономії, маневреності, оборотності, фінансового ризику, показники рентабельності, показники стану та ефективності використання основних засобів, матеріаломісткість. Кожному показнику присвоюється бальна оцінка в залежності від розміру відхилення фактичного значення від граничного. В результаті усереднення бальних оцінок розраховується комплексний показник економічної безпеки. Виходячи з результату комплексного показника підприємства можуть класифікуватися за 4-ма групами: абсолютно безпечні; безпечні; достатньо безпечні; небезпечні
<i>Прибутково-інвестиційний підхід [20]</i>	за критерій безпеки пропонується брати чистий прибуток, який порівнюється з мінімальним прибутком, необхідним для простого відтворення. Якщо в поточному періоді чистий прибуток дорівнює або більший розрахованого мінімального – підприємство знаходиться в економічній безпеці, якщо чистий прибуток менший розрахованого мінімального, то економічної безпеки у підприємства немає
<i>Тримірний підхід [13]</i>	передбачає виділення поточної, тактичної і стратегічної економічної безпеки. Для оцінювання рівня поточної автори пропонують використовувати показники, які характеризують рівень фінансової незалежності підприємства, стан ліквідності його активів і можливості своєчасного виконання поточних фінансових зобов'язань, фінансово-економічні результати діяльності. З метою визначення рівня тактичної безпеки, оцінюють такі її складові: виробничо-технічну, інтелектуально-кадрову, комерційну. До основних складових стратегічної безпеки дослідники відносять: ринкову, соціальну, інноваційно-технологічну, сировинну й енергетичну, екологічну. Щоб отримати чисельне значення окремих складових, автори розробили систему індикаторів у межах кожної складової та запропонували їх можливі рекомендовані значення. Запропонований підхід передбачає також визначення загального рівня економічної безпеки підприємства, який розраховується як середньозважене значення поточної, тактичної і стратегічної безпеки
<i>Ресурсно-функціональний підхід [20; 23]</i>	рівень економічної безпеки визначається на основі оцінки ефективності використання ресурсів підприємства за кожною функціональною складовою. При цьому відсутня єдність авторів у визначенні складових, різняться показники оцінки кожної складової
<i>Індикативний підхід [3]</i>	передбачає здійснення узагальнюючої оцінки економічної безпеки підприємства на підставі зіставлення граничних (нормативних) та фактичних значень індикаторів. Вимагає необхідності кількісного визначення значної кількості індикаторів, що не завжди можливо щодо окремих складових безпеки, та в неоднозначності у виборі граничних значень

Продовження таблиці В.1

1	2
<i>Економіко-математичний підхід [8; 12]</i>	передбачає використання математичних моделей, що показують вплив окремих показників (факторів) на рівень безпеки підприємства та дозволяють передбачити різні сценарії розвитку підприємства за умови зміни того чи іншого фактору. Більшість методик в межах вказаного підходу характеризується складністю розрахунків та низьке практичне застосування
<i>Комплексний (інтегральний) підхід [28; 36]</i>	передбачає розрахунок інтегрального показника економічної безпеки. Рівень економічної безпеки розраховується на основі певного набору показників, які поділяються на групи залежно від функціонального складу (фінансові, кадрові, екологічні тощо), фактору часу (оперативні, тактичні, стратегічні) або за ступенем важливості для певного підприємства. Основною вимогою до такого інтегрального показника є наявність чіткої шкали оцінки рівня економічної безпеки, простота розрахунку

Таблиця Г.1

Сукупність показників оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм для розрахунку	Граничне значення	Оцінка рівня безпеки	Питома вага у структурі функціональної складової
1	2	3	4	5
Фінансова безпека				
Тактична оцінка				
Коефіцієнт автономії	Відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу	> 0,6	високий – (0,7-1,0)	0,6
		0,4-0,6	достатній – (0,35-0,7)	
		< 0,4	низький – (0-0,35)	
Коефіцієнт покриття	Співвідношення всіх оборотних активів до поточних зобов'язань	> 1,5	високий – (0,7-1,0)	0,4
		1,0-1,5	достатній – (0,35-0,7)	
		< 1,0	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Коефіцієнт оборотності активів	Відношення обсягу реалізації до середньої суми активів за період	> 2	високий – (0,7-1,0)	0,3
		1-2	достатній – (0,35-0,7)	
		< 1	низький – (0-0,35)	
Рентабельність продукції (товарів, робіт, послуг), %	Відношення валового прибутку від продажу до собі вартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	> 20	високий – (0,7-1,0)	0,7
		10-20	достатній – (0,35-0,7)	
		< 10	низький – (0-0,35)	
Кадрова безпека				
Тактична оцінка				
Коефіцієнт плинності кадрів, %	Відношення звільнених працівників за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни до середньооблікової чисельності працівників	< 10	високий – (0,7-1,0)	0,65
		10-20	достатній – (0,35-0,7)	
		> 20	низький – (0-0,35)	
Частка втраченого робочого часу, %	Відношення втраченого часу до загального фонду робочого часу	< 5	високий – (0,7-1,0)	0,35
		5-10	достатній – (0,35-0,7)	
		> 10	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Рівень відповідності величини оплати праці кваліфікації працівника та його продуктивності	Визначається вербально експертним шляхом	високий	високий – (0,7-1,0)	0,7
		середній	достатній – (0,35-0,7)	
		низький	низький – (0-0,35)	
Морально-психологічний клімат у колективі	Визначається вербально експертним шляхом	сприятливий	високий – (0,7-1,0)	0,3
		стабільний	достатній – (0,35-0,7)	
		ворожий	низький – (0-0,35)	
Техніко-технологічна безпека				
Тактична оцінка				
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	Визначається шляхом ділення вартості зносу основних засобів на їх первісну вартість	< 40	високий – (0,7-1,0)	0,4
		40-70	достатній – (0,35-0,7)	
		> 70	низький – (0-0,35)	
Коефіцієнт використання виробничих потужностей, %	Визначається вербально експертним шляхом	> 90	високий – (0,7-1,0)	0,6
		70-90	достатній – (0,35-0,7)	
		< 70	низький – (0-0,35)	

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
Стратегічна оцінка				
Коефіцієнт оновлення, %	Відношення введених основних засобів до первісної вартості на кінець року	> 10	високий – (0,7-1,0)	0,35
		5-10	достатній – (0,35-0,7)	
		< 5	низький – (0-0,35)	
Фондовіддача, грн.	Відношення чистого доходу від реалізації до середньорічної вартості основних засобів	> 2,0	високий – (0,7-1,0)	0,65
		1,0-2,0	достатній – (0,35-0,7)	
		< 1,0	низький – (0-0,35)	
Силова безпека				
Тактична оцінка				
Рівень збереження майна, %	Відношення вартості втраченого майна до загальної вартості майна підприємства	< 1	високий – (0,7-1,0)	х
		1-3	достатній – (0,35-0,7)	
		> 3,0	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Рівень захисту персоналу	Визначається вербально експертним шляхом	високий	високий – (0,7-1,0)	х
		середній	достатній – (0,35-0,7)	
		низький	низький – (0-0,35)	
Інформаційна безпека				
Тактична оцінка				
Рівень забезпечення працівників інформацією для прийняття рішень	Визначається вербально експертним шляхом	високий	високий – (0,7-1,0)	х
		середній	достатній – (0,35-0,7)	
		низький	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Рівень захисту комерційної інформації	Відношення витрат на захист комерційної інформації до загальної суми витрат підприємства	< 1	високий – (0,7-1,0)	х
		1-3	достатній – (0,35-0,7)	
		> 3,0	низький – (0-0,35)	
Ресурсна безпека				
Тактична оцінка				
Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	Відношення різниці оборотних активів та поточних зобов'язань до середньорічної вартості запасів	> 3,0	високий – (0,7-1,0)	х
		0,2-0,4	достатній – (0,35-0,7)	
		< 0,2	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Матеріаловіддача	Відношення чистого доходу від реалізації до матеріальних затрат	> 3,0	високий – (0,7-1,0)	х
		2,0-3,0	достатній – (0,35-0,7)	
		< 2,0	низький – (0-0,35)	
Політико-правова безпека				
Тактична оцінка				
Рівень дотримання на підприємстві трудового законодавства	Визначається вербально експертним шляхом	високий	високий – (0,7-1,0)	х
		середній	достатній – (0,35-0,7)	
		низький	низький – (0-0,35)	
Стратегічна оцінка				
Захищеність від встановлення контролю над підприємством сторонніми особами	Визначається вербально експертним шляхом	низький	високий – (0,7-1,0)	х
		середній	достатній – (0,35-0,7)	
		високий	низький – (0-0,35)	

Примітка. Джерело : [1]

ЗВІТНІСТЬ за 2018–2020 рр. 6 стор.

Таблиця Е.1

**Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Львівська Мрія» у 2018–
2020 роках**

Показники	За рік			Відхилення			
	2018	2019	2020	2019/2018 р.		2020/2019 р.	
				(+,-)	Тр, %	(+,-)	Тр, %
<i>Загальна величина майна підприємства, тис. грн</i>	41080,2	33230,1	31782,1	-7850,1	80,89	-1448	95,64
<i>Необоротні активи, тис. грн</i>	9787,3	9129,4	8788,5	-657,9	93,28	-340,9	96,27
- у % до майна	23,82	27,47	27,65	3,65		0,18	
- в т.ч., основні засоби, тис. грн	1536,3	879,8	538,9	-656,5	57,27	-340,9	61,25
- у % до необоротних активів	15,70	9,64	6,13	-6,06		-3,51	
<i>Оборотні активи, тис. грн</i>	31292,9	24100,7	22993,6	-7192,2	77,02	-1107,1	95,41
- у % до майна	76,18	72,53	72,35	-3,65		-0,18	
- в т.ч., запаси, тис. грн	5728,0	3264,7	3265,2	-2463,3	57,00	0,5	100,02
- у % до оборотних активів	18,30	13,55	14,20	-4,76		0,65	
- дебіторська заборгованість товарна, тис. грн	5262,7	4192,2	4054,4	-1070,5	79,66	-137,8	96,71
- у % до оборотних активів	16,82	17,39	17,63	0,58		0,24	
- дебіторська заборгованість за розрахунками та інша, тис. грн	20069,9	16289,5	15290,3	-3780,4	81,16	-999,2	93,87
- у % до оборотних активів	64,14	67,59	66,50	3,45		-1,09	
- гроші та еквіваленти, тис. грн	130,5	1,4	2,3	-129,1	1,07	0,9	164,29
- у % до оборотних активів	0,42	0,01	0,01	-0,41		0,00	
- інші оборотні активи, тис. грн	101,8	352,9	381,4	251,1	346,66	28,5	108,08
- у % до оборотних активів	0,33	1,46	1,66	1,14		0,19	

Таблиця Ж.1

**Оцінка ліквідності балансу ТОВ «Львівська Мрія» протягом 2018–
2020 рр., тис. грн.**

Актив	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Пасив	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Платіжний надлишок (+) або нестача (-)		
								2018р.	2019р.	2020р.
1.Найбільш ліквідні активи (А ₁)	130,5	1,4	2,3	1.Негайні пасиви (П ₁)	27538,1	24628,5	26466,6	-27407,6	-24627,1	-26464,3
2.Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	25332,6	20481,7	19344,7	2.Коротко-строкові пасиви (П ₂)	12728,2	13750	13460	12604,4	6731,7	5884,7
3.Активи, що реалізуються повільно (А ₃)	5829,8	3617,6	3646,6	3.Довго-строкові пасиви (П ₃)	0,0	0,0	0,0	5829,8	3617,6	3646,6
4.Активи, що важко реалізуються (А ₄)	9787,3	9129,4	8788,5	4.Постійні пасиви (П ₄)	-186,1	-5148,4	-8144,5	-9973,4	-14277,8	-16933,0
БАЛАНС	41080,2	33230,1	31782,1	БАЛАНС	41080,2	33230,1	31782,1	X	X	X

Таблиця К.1

Аналіз типу фінансової стійкості ТОВ «Львівська Мрія» у 2018–2020 рр.

Показники	Розрахунок	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів, тис. грн	$H1 = \text{ряд (1495 - 1095)}$	-9973,4	-14277,8	-16933
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	$H2 = \text{ряд (1495 - 1095 + 1595)}$	-9973,4	-14277,8	-16933
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	$H3 = \text{ряд (1495 - 1095 + 1595 + 1600)}$	2754,8	-527,8	-3473
Запаси і витрати, тис. грн	$H4 = \text{ряд 1100 + ряд 1170}$	5811,2	3340,8	3327
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів, тис. грн	$E1 = H1 - H4$	-15784,6	-17618,6	-20260
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	$E2 = H2 - H4$	-15784,6	-17618,6	-20260
Надлишок (+), нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, тис. грн	$E3 = H3 - H4$	-3056,4	-3868,6	-6800
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів і витрат, грн.	$D = E3 : H4$	-0,53	-1,16	-2,04
Тип фінансової ситуації	-	Кризова	Кризова	Кризова

Таблиця Л.1

Баланс ТОВ «Львівська Мрія» на 31 грудня 2021р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	7,2	7,2
накопичена амортизація	1002	(7,2)	(7,2)
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	538,9	198,0
первісна вартість	1011	3 766,1	3766,1
знос	1012	(3 227,2)	(3568,1)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	8 249,6	8 249,6
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	8 788,5	8 447,6
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 265,2	5647,8
Виробничі запаси	1101		
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	4 054,4	5189,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	137,5	284,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	18,6	8,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	15152,8	14940,7
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	2,3	5,8
Витрати майбутніх періодів	1170	61,8	61,8
Інші оборотні активи	1190	319,6	100,4
Усього за розділом II	1195	22993,6	26308,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		

Продовження таблиці Л.1

1	2	3	4
Баланс	1300	31 782,1	34 756,4
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1,0	1,0
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(8 145,5)	(8099,7)
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	(8 144,5)	(8098,7)
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	13 460,0	13000,0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	1 720,4	1693,0
розрахунками з бюджетом	1620	32,8	5,4
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	22,4	23,4
розрахунками з оплати праці	1630	97,0	106,3
з учасниками	1635		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	24 594,0	28027,0
Усього за розділом III	1695	39 926,6	42855,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	31 782,1	34 756,4

Пояснення до проведення планування:

Нематеріальні активи у підприємства були повністю амортизовані протягом досліджуваного періоду, тож ми переносимо вказану тенденцію на 2021 р.

Первісна вартість основних засобів у 2020 р. залишалася без змін, враховуючи той факт, що у підприємства наявний значний непокритий збиток, планувати оновлення основних засобів не доцільно, також підприємство не планує здійснювати продаж наявних основних засобів, тож залишимо їх розмір у 2021 р. без змін. Якщо перенести тенденцію 2020 р. на 2021 р., сума зносу за рік складе 340,9 тис. грн, відтак знос основних засобів у

2021 р. складе $340,9 + 3227,2 = 3568,1$ тис. грн., відтак залишкова вартість складе різницю планової первісної вартості і суми зносу (198 тис. грн.).

Розмір довгострокових фінансових інвестицій залишається без змін протягом всього періоду, тож у 2021 р. приймаємо їх розмір на рівні 2020 р.

Складові оборотних активів будемо планувати методом рівномірного росту, проте для коректності розрахунків за основу візьмемо 2018 р., адже за даними 2019–2020 рр., враховуючи форс мажорні обставини, розрахунки будуть спотворені.

Темп зростання ЧД у 2021 р. порівняно з 2018 р.: 0,986

Виходячи з цієї цифри сплануємо розміри складових оборотних активів, які залежать від чистого доходу:

$$32021 = 5728,0 * 0,986 = 5647,8 \text{ тис. грн}$$

$$ДЗ2021 = 5262,7 * 0,986 = 5189,0 \text{ тис. грн}$$

$$ДЗбюдж2021 = 288,5 * 0,986 = 284,5 \text{ тис. грн}$$

$$ПДЗ2021 = 15152,8 * 0,986 = 14940,7 \text{ тис. грн}$$

$$ГК2021 = 5,9 * 0,986 = 5,8 \text{ тис. грн}$$

$$ЮА2021 = 101,8 * 0,986 = 100,4 \text{ тис. грн}$$

Витрати майбутніх періоді, виходячи з відсутності інформації й тенденції до щорічного зниження, приймемо на рівні 2020 р.

При плануванні нерозподіленого збитку зменшимо його розмір на суму планового чистого прибутку: $(8\ 145,5) + 45,8 = (8099,7)$

Планування кредиторської заборгованості здійснимо аналогічно плануванню оборотних активів:

$$КЗтов2021 = 1717,0 * 0,986 = 1693,0 \text{ тис. грн}$$

$$КЗбюдж = 5,5 * 0,986 = 5,4$$

КЗ зі страхування й за розрахунками з оплати праці змінимо на темп зростання мінімальної заробітної плати

$$ППЗ = 26\ 815,6 * 0,986 = 26440,2$$

Якщо скласти всі позикові джерела фінансування підприємства, включаючи незмінний розмір банківського кредиту, й скоригувати на від'ємний розмір власного капіталу, потреба в коштах складе 33 629,6 тис. грн., що на 1126,8 тис. грн. менше потреби в фінансуванні активів. Відтак, на цю суму аналізоване підприємство може збільшити розмір інших поточних зобов'язань (також додатково збільшимо їх розмір ще на 460 тис. за рахунок погашення короткострокового кредиту).

Таблиця М.1

Звіт про фінансові результати ТОВ «Львівська Мрія» за 2021 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	69760,8	39,6
Інші операційні доходи	2120	47,3	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	69808,1	39,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(58599,1)	(85,6)
Інші операційні витрати	2180	(6368,5)	(925,8)
Інші витрати	2270	(4784,6)	(2 020,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(69752,2)	(3 032,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	55,9	(2 992,7)
Податок на прибуток	2300	(10,1)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	45,8	(2 992,7)

Пояснення до проведення планування:

За даними аналізованого підприємства, з урахуванням зняття арешту з частини землі й об'єктів нерухомості воно очікує отримати чистий дохід від здачі об'єктів нерухомості в експлуатацію у розмірі 69760,8 тис. грн.

Середній рівень собівартості реалізованої продукції у 2017–2019 рр. складає 84%, тож використаємо це значення для обчислення планового розміру собівартості:

$$C_{2021} = 69760,8 * 0,84 = 58599,1 \text{ тис. грн.}$$

Інші операційні доходи у 2021 р. включатимуть розмір неустойки, яку має сплатити «KAN Development» на користь ТОВ «Львівська Мрія» за виграним аналізованим підприємством судовим позовом у розмірі 1 млн. грн. (однак, враховуючи той факт, що можна очікувати затягування сплати вказаної суми, ми не будемо включати її до планової суми інших операційних доходів), доходи від реалізації оборотних активів внаслідок часткового відновлення діяльності підприємства (металобрухту, відпрацьованої оливи, цегли та ін.), що складе орієнтовно 47,3 тис. грн.

Інші операційні витрати вказаного підприємства у 2021 р. зростуть на розмір вартості послуг інших спеціалізованих організацій під час виконання будівельно-монтажних робіт; витрати на сплату рентних платежів за використання земельних ресурсів; витрати на внесення виправлень та гарантійні роботи, в тому числі витрати на гарантійний ремонт, зданих замовнику об'єктів протягом гарантійного терміну з дати підписання акта про прийняття об'єкта в експлуатації; витрати, пов'язані з набором робочої сили; собівартості

реалізації оборотних активів. За даними аналізованого підприємства їх плановий розмір складе 6368,5 тис. грн.

Інші витрати підприємства у 2017–2020 рр. мали більш-менш стабільний розмір 2,0 тис. грн – 4,8 млн. грн. за виключенням 2018 р., коли вони сягнули розміру 23,4 млн. грн, що було пов'язано з початком земельного конфлікту й значними витратами на врегулювання спорів у судах та консультативно-інформаційні послуги. Плановий рівень інших витрат складе 4784,6 тис. грн. (взято приблизно на рівні докризового 2017 р.).

Таблиця Н.1

Класифікація рівнів економічної безпеки підприємств в залежності від значення інтегрального показника

Значення	Економічна безпека	Характеристика
Менше 0	Незадовільний рівень економічної безпеки	Характеризується збитковою діяльністю, низьким рівнем ліквідності та залежністю від зовнішніх джерел фінансування.
0-39	Задовільний рівень економічної безпеки	Низький рівень ефективності використання капіталу, характерна нестабільна структура капіталу та недостатній рівень ліквідності.
40-65	Нестабільна економічна безпека	Нестабільний рівень прибутковості та оборотності активів при наявності перебоїв у платоспроможності та фінансовій стійкості.
66-99	Впевнена економічна безпека	Всі показники знаходяться на оптимальному рівні.
Більше 99	Куражна економічна безпека	Характеризується надвисоким рівнем прибутковості та платоспроможності. Частіш за все підприємства недовгий проміжок часу перебувають в такому стані, оскільки такий стан є виснажливим і ресурсномістким.

Примітка. Джерело : побудовано з урахуванням [17]